דער יוד

(DER JUDE)

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברה „אחיאסף".

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רוביל.
האלב יאהרליך —.3 רוביל;
פיערטעל יאהרליך 1.50 רו"כ.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 „
יען 1טען אויגוסט — 1 „

איינצעלנע נומערן 15 קאפ. — 30 העלער.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען.
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Krakau. 28 Feber 1901. | נומר 9. | קראקויא, אדר תרס"א.

פורים-נומר.

ה. תרס"א ← וואכענקאלענדער (לוח) ←					1901
די טעג פון חודש	וואך	אדר מערץ-מארזעץ		נייער ס. מערץ	אלט. ס. פעוור.
י"ב	זונטאג			2	18
י"ג	מאנטאג	תענית אסתר.		3	19
י"ד	דינסטאג	פורים.		4	20
ט"ו	מיטוואך	שושן פורים.		5	21
ט"ז	דאנערס.			6	22
י"ז	פרייטאג			7	23
י"ח	שבת	שבת כי תשא.		8	23

טאג	יאהר	קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.
י"ב	—	איז בענייעט געוואָרען דער בית המקדש פון הורדוס.
י"ג	ג תקצ"ג	האָט יהודה המכבי בעזיעגט דעם חיל פון ניקנור.
י"ד	ה שנ"ב	דער פאפסט פיוס IV. ערלויבט יודען האנדלען און בויען שוהלען.
„	היתר"כ	געגרינדעט די „אליאנץ איזראעליט" אין פאריז.
ט"ז	התקס"ו	געשטאָרבען אין ווילנא הג' ר' יהודא ליב הכהן.
י"ז	התקפ"ו	„ דער מדקדק ר' וואָלף הײדענהיים.
„	התרי"ד	„ הג' ר' חיים דאווידזאָהן רב אין ווארשא.
י"ח	התקל"א	„ הר"ר דוד ברלין רב אין די קהלות אה"ו.
„	ה תר"ג	„ הג' ר' שלמה זלמן טוקטין רב אין ברעסלוי.

אינהאלט.

א) פורים. — י. ל.
ב) פרשנדתא האט זיך אבגעריסען פון דער תליה. — בעל מחשבות.
ג) א שניידערישער פורים. סקיצע. — ל. פרץ.
ד) אין שניי. ערצעהלונג. — מ. ספעקטאר.
ה) אברהם'ל דער טוידטער. סקיצע. — דוד פינסקי.
ו) פאליטישע איבערזיכט. — י. ל.
ז) די יודישע וועלט.
ח) אלגעמיינע וועלט נייעס.
ט) ליטעראַרישע נייעס.
י) ביים קעניג אחשורוש. פעלעטאָן. — שלום עליכם.

צו אבאָנירען:

אין קראקא:

Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 19.

אין ווארשא:

Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין וויען:

E. Torczyner, Wien II. Krumbaumg. I.

אין לאדז, ביי אונזערעם פערטרעטער:

S. Hochberg, Lodz, Cegielnianastr. 36.

דער „יוד“ איז אויך איינגעטראגען אין דער ציימונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאָסט אונטער דער נומער.

1920a Nachtrag VII

עס איז ערשיענען אין דער העברעישער שפראַך א פאפולערעס בוך:

תורת החימיא

עם תמונות וציורים

מאת פ. קאנטאראוויץ

מיט בעזאנדערער בעריקזיכטיגונג דער העמישען טעכנאלאָגיע. ענט־העלט ערקלערונג פערשיעדענער פאַבריקאציאנען, ווי פאַבריקאציאָן פון זייף, סאדא, פאטאש, גלאָז, פייערווערקע א. ז. וו.

פרייז 50 קאפ׳ מיט פארטא 54 ק׳.

צו בעקומען אין אַלע בוכהאנדלונגען אויך ביים מחבר:

П. Конторовичъ Варшава, Павья 29.

און ביי:

Издательство „Ахіасафъ“, Варшава.

נייעס!! נייעס!!

ברוכבענדער עלעקטרא־גאל־וואנישע היילען גרינדליך נאך קורצען געברויך, ווי עס איז איבער־ציינט געוואָרען, אז נאך 3 מאנאט־ליכען טראגען, ווירד דער ברוך פאללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז פאָן איינער זייטע 6 רובל, צווייזייטיג 10 רובל. בויכבינדען פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואָלענע פיס, אונד פערשיע־דענע אנדערע כירורגישע ארטיק־לען — צו בעקומען נור ביים אָפּטישען־כירורגישען געשעפט אונ־טער דער פירמא: אלעקסאנדער, סענאטאָרסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע:

„АЛЕКСАНДРЪ“
Сенаторская ул. № 22,
Варшава.

רא עס האט זיך געציינט דאס מען מאכט נאך דיזע ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערק־זאם צו זיין אויף די אָריגינעלע מיט׳ן סטעמפעל פאָן אונזער פירמא

אין ביאליסטאק

איז צו אבאנירען אויף די צייטונגען „השלח“, „הדור“, „דער יוד“, „המליץ“, „הצפירה“, „די וועלט“, Биржев. Вѣдомости, Восходъ, Будуность, НИВА, אר״ג. און אויך צו בע־קומען אלע ספרי אחיאסף ביי שמואל ליפשיץ

לויט אדרעסע:

Книжный Магазинъ Ш. Я. Липшицъ, Бѣлостокъ.

Открыта подписка на 1901 годъ

на литературный, научный и политическій журналъ

V-й годъ изданія # „ЖИЗНЬ“. **V-й годъ изданія**

Составъ редакціи и постоянныхъ сотрудниковъ остается въ 1901 г. тотъ же, что и въ два предыдущіе года.

Журналъ выходитъ **ежемѣсячно** книжками въ размѣрѣ не менѣе 25 печатныхъ листовъ обыкновеннаго формата. Въ каждой книжкѣ помѣщаются иллюстраціи, отпечатанныя на отдѣльныхъ листахъ мѣловой бумаги.

Одна изъ книжекъ журнала 1901 г. будетъ посвящена **характеристикѣ XIX столѣтія** и будетъ состоять изъ статей по естествознанію, философіи, соціологіи, исторіи, политической экономіи, литературѣ и искусству, при участіи г.г.: **Андреевича, К. Н. Анненкова**, проф. **И. И. Боргмана, А. А. Васильева**, проф. **А. Н. Веселовскаго**, проф. **Ю. С. Гамбарова, П. Н. Ге, М. Горькаго, Л. Ѳ. Крживицкаго**, проф. **И. И. Лапшина, П. П. Маслова, А. А. Никонова**, проф. **Д. Н. Овсянико-Куликовскаго, Parvus'а, В. А. Поссе**, проф. **Н. А. Рожкова. Н. А Рубакина**, проф. **К. А. Тимирязева**, проф. **В Ѳ. Тимофѣева, Е. Н. Чирикова**, и мн. др.

Книга будетъ иллюстрирована снимками съ картинъ художниковъ XIX в. и портретами ученыхъ.

Въ беллетристическомъ отдѣлѣ журнала принимаютъ участіе слѣдующія лица: М. Альбовъ, Л. Андреевъ, К. Баранцевичъ, И. Бунинъ, А. Вербицкая, Н. Гаринъ, Г. Галина, М. Горькій, Л. Гуревичъ, С. Гусевъ-Оренбургскій, А. Крандіевская, В. Муриновъ, А. Серафимовичъ, Скиталецъ, Б. Степанецъ, В. А. Свирскій, Сѣрошевскій. Н. Тимковскій А. Федоровъ, М. Цебрикова, Ант. Чеховъ, Е. Чириковъ и др.

Въ научномъ и политическомъ отдѣлѣ „Жизнь“ примутъ участіе г. г.: П. Берлинъ, А. Богдановъ, В. Богучарскій, А. Васильевъ, Ю. Гамбаровъ, С. Гарюшинъ, И. Гурвичъ, П. Голубевъ, Д. Жбанковъ, В. Ильинъ, А. Изгоевъ, Инсаровъ, В. Іоновъ, А. Кизеветтеръ, А. Ковровъ, Л. Крживицкій, И. Лапшинъ, A. Labriola, H. Lagardelle, Е. Лозинскій, П. Масловъ, М. Мензбиръ, Н. Мировичъ, П. Неждановъ, А. Никоновъ, Д. Овсянико-Куликовскій, Н. Окуневъ, Parvus, В. Поссе, Д. Протопоповъ, Н. Рожковъ, Д. Сатуринъ, Е. Смирновъ, Е. Соловьевъ, Ю. Стекловъ, П. Струве, Е. Тарле, К. Тимирязевъ, М. Туганъ-Барановскій, Л. Украинка, Е. Чириковъ и др.

Въ художественномъ отдѣлѣ журнала ближайшее участіе принимаетъ П. Ге, который въ 1901 г. дастъ рядъ статей объ источникахъ русскаго искусства. Статьи эти будутъ иллюстрированы снимками съ картинъ русскихъ и иностранныхъ художниковъ.

Новые подписчики „ЖИЗНИ“ 1901 г. получатъ безплатно начало повѣсти М. Горькаго: „ТРОЕ“.

Годовые подписчики получатъ въ 1901 г. въ видѣ безплатнаго приложенія научно-популярное сочиненіе отдѣльною книгою.

Подписная цѣна на годъ съ дост. и перес. **7 руб.** За-границу—**10** руб.

Въ виду заявленій со стороны подписчиковъ, вновь допускается разсрочка годовой платы (7 р.) на слѣд. условіяхъ: или I) при подпискѣ вносится 2 р., къ 1 марта—2 р. и къ 1 іюля—3 р.; или II) при подпискѣ—4 р. и къ 1 іюля—3 р.; или III) при подпискѣ—3 р. и къ 1 мая—4 р. Подписчикамъ, не доставившимъ денегъ въ указанные сроки, высылка журнала пріостанавливается.

Книжные магазины могутъ удерживать съ каждаго годового экземпляра 35 к.; подписка въ разсрочку и по частямъ года отъ нихъ не принимается.

Главная контора и редакція: С.-Петербургъ, Знаменская 20.

Редакторъ-издатель **М. С. Ермолаевъ.**

III. Jahrgang. DER JUDE. Nr. 9

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ-יאהרליך —.5 רוביל.
האלב-יאהרליך —.3 רוביל.
פירטעל-יאהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 „
דען 1טען אויגוסט — 1 „

ענדערען די אדרעסע קאסט 20 קאפ.

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען.
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Erscheint Donnerstag.

Krakau, 28. Feber 1901. נומר 9. קראקויא, אדר תרס"א.

פורים.

פון אלטע, אלטע צייטען דערמאנט אונז פורים, ווען די יודען האבען שוין געהאט הינטער זיך א לאנגע געשיכטע... זיי האבען שוין געהאט איבערגעלעבט א לאנגע גליקליכע צייט פון פרייהייט און דאס אומגליק פון דעם ערשטען חורבן, וואס האט זיי צושפרייט און צוווארפען איבער פערשידענע לענדער פון אזיען און אפריקא. דער גרעסטער טהייל יודען האט געוואהנט אין דער גרויסער מעכטיגער פערזישער מלוכה, וואס האט זיך אויסגעצויגען פון הודו אין מזרח־אזיען ביז כוש אין דרום פון מצרים אין אפריקא. הונדערט זיבען און צוואנציג מדינות האבען געטראגען איבער זיך די הערשאפט פון די מלכים פון פרס, פעלקער מיט פערשידענע שפראכען, מיט משונה׳דיגע גלויבענס און מנהגים האבען זיך געבויגט פאר דעם פערזישען טראן, און די פערזישע מלכים, ווי עס דערצעהלען אונז די אלטע דאקומענטען, האבען פריינדליך בעהאנדעלט אלע פעלקער פון זייער מלוכה און געשעצט די פערשידענע אמונות. און דאך איז עס מעגליך געווען, אז אין אזא מלוכה, וואס איז צוזאמענגעזעצט געווארען פון פערשידענע פעלקער, וועלכע האבען איינע די אנדערע ניט געקענט און ניט פערשטאנען, זאל ארויסטרעטען א שנאה צו יודען, א שנאה אהן א גרענעץ און אהן א מאס. פאר וואס האט זיך די שנאה געווענדט נור געגען יודען? אויף דעם געפינען מיר א תשובה אין די ווערטער, וועלכע המן האט געזאגט מיט דריטהאלבען טויזענד יאהר צוריק: די יודען זענען א אבגעזונדערט פאלק, וואס טהיילען זיך אב פון אונז דורכ׳ן גלויבען און מנהגים. אמת, די יודען זענען געווען ניט דאס איינציגע פאלק אין פרס, וואס איז געווען אבגעזונדערט אין גלויבען און אין די מנהגים, אבער די שנאה האט זיך ניט געקענט ווענדען געגען אנדערע, ווייל איטליכעס פאלק האט געוואהנט אין א אבגעזונדערטען אייגענעם לאנד, און נור די יודען זענען געווען דאס איינציגע פאלק, וואס האבען ניט געהאט קיין בעזונדער אבגעטהיילט לאנד און געוואהנט, נאך המנ׳ס ווערטער, צושפרייט צווישען אלע פעלקער פון פרס אין פערשידענע לענדער; זענענדיג צוריסען אויף שטיקער, זענען די יודען גייסטיג געווען צו שטארק, זיי זאלען זיך קענען צוזאמענשמעלצען מיט אנדערע און זיך בויגען פאר אנדערע געצענדינערישע און וועניג געבילדעטע פעלקער. אומעטום אין יעדען לאנד זענען די יודען געהאלטען געווארען פאר פרעמדע, וואס האבען געלעבט ניט ווי אלע, געגלויבט ניט ווי אלע — און דאס אליין איז גענוג געווען, מען זאל טאקי די יודען בעהאנדלען ניט ווי אייגענע, ניט ווי גלייכע מענשען; די אונצופרידענהייט געגען איין איינציגען יודען איז גענוג געווען צו ערוועקען שנאה געגען דעם גאנצען פאלק, די קלענסטע זייטיגע סבה האט געקלעקט אום אונטערצוגראבען די ערד, אויף וועלכער די יודען זענען געשטאנען. המנ׳ס כעס אויף מרדכי׳ן האט געקענט ברייגנען צו אזא גרויסער סכנה פאר דאס גאנצע פאלק נור דערפאר, וואס זיין פערלאנג אויסצוראטען אלע יודען האט געשטימט מיט די געפיהלען פון אלע פערזישע פעלקער. אין דער געשיכטע פון פורים זעהען מיר דאס ערשטע בעווייזען זיך פון אנטיסעמיטיזם און אין המנ׳ען זעהען מיר דעם ערשטען בעוואוסטען אנטיסעמיט אין דער געשיכטע. פון יענער צייט אן איז המן געווארען דאס פערקערפערטע בילד פון אנטיסעמיטען איבערהויפט, ווייל אלע אנטיסעמיטען פון די שפעטערדיגע דורות זענען נור געוועזען אבבילדונגען, קאפיעס פון דעם פערזישען מיניסטער. די לאגע, אין וועלכער די יודען זענען געווען צו המנ׳ס צייטען אין פרס, האט זיך דערנאך ניט איין מאל איבערגעחזר׳ט אין אלע לענדער פון דער וועלט, וואו די יודען האבען זיך בעזעצט — און וואו נאר זענען די יודען פון יענער צייט אן ניט אויסגעוועזען? יעדער דור האט געהאט זיינע המנ׳ס און יעדע צייט האט געהאט דיזעלבע רדיפות ווי אין פרס. המנ׳ס ווערטער זענען ניט פערגעסען געווארען, זי האבען מיר דערנאך געהערט אין אלע לשונות פון דער וועלט: פרעמדע זענט איהר ביי אונז, אויסגעראט דארפט איהר ווערען, אדער געהט פון דאנעט ווייטער, וואוהין איהר ווילט, נאר אוועק פון אונזער לאנד! אבער ניט אומעטום איז געווען אזוי שרעקליך דאס אומגליק און ניט אומעטום איז געווען אזוי וואונדערבאר די רעטונג. און דערום קענען מיר זאגען, אז חאטש פורים איז אלט, זעהר אלט, איז ער דאך צו גלייכער צייט אויך תמיד ניי. אין די ווערטער פון דער מגילה לייענען מיר תמיד אריין די געפיהלען פון איבערגעלעבטע און נאך ניט פערגעסענע צייטען, וועלכע לעבען ביי אונז מיט דער גאנצער פרישקייט פון זייערע פארבען.

פאר וואס אבער חזר׳ן זיך אזוי אפט איבער אונזערע אומגליקען און פאר וואס שטעהען אויף אין יעדען דור אלץ נייע המנ׳ס, וואס קומען געגען אונז מיט דיזעלבע ווערטער, וועלכע מיר לייענען אין דער מגילה שוין פון צעהנדליגע הונדערטער יאהרען? איז עס

אפשר אַ ווילדער צופאַל, וואָס עס געפינען זיך אָפּט איינצעלנע מענשען, וועלכע האָבען פיינט יודען און העצען אָן געגען זיי גאַנצע פעלקער? די געשיכטע ווייס אָבער איבערהויפּט ניט פון צופעליגע נעשעהענישען, אַלסדינג אין לעבען קומט נור דורך אַ געוויסע סבה, און דיזעלבע געשעהענישען, וואָס חור'ן זיך איבער אין פערשידענע לענדער ביי פערשידענע פעלקער, ווייזען טאַקי, אַז אין דער שנאה צו יודען ליגט אַ טיפע אורזאַכע, וועלכע מיר קענען געפינען נור אין דעם, דאָס די יודען זענען אומעטום פרעמדע. געגען פרעמדע שוויינען אומעטום די ברידערליכע געפיהלען, געגען פרעמדע האָט מען אומעטום אַ גאַנץ אַנדערען שולחן ערוך. די שולד פון אונזערע טויזענד יעהרינע צרות און רדיפות ליגט ניט אין דער שלעכטסקייט פון די פעלקער, צווישען וועלכע מיר לעבען, נאָך וועניגער ליגט די שולד אין אונז, דען מיר זענען ניט ערגער פון אונזערע שכנים און מיר זענען ריין פון אַלע בלבולים, וועלכע די שנאה שרייבט אונז צו, נאָר אונזער בעזונדער לאַגע פון פרעמדע, פון נעסט — און נעסט ניט געבעטענע — זי איז שולדיג אין די שטענדיגע רדיפות געגען אונזער פאָלק זי צינדט אָן ביי יעדער קלענסטער געלעגענהייט אַ פייער פון שנאה געגען אונז.

וועלען זיך נאָך פיעל מאָל אין אונזער לעבען איבערחזרן די רדיפות, וועלען נאָך פיעל מאָל אויפשטעהן געגען אונז נייע המן'ס, — דאָס וועט אָבהייגען נור פון דעם, אויב מיר וועלען אויך ווייטער בלייבען ווי פרעמדע צווישען אייראָפּעאישע נאַציאָנען, אָדער אויב דורך דאָס אַנשטרענגען פון אַלע כוחות, צו וועלכע אונזער פאָלק איז נור פעהיג, וועט אונז זיך איינגעבען צו שאַפען אַ אייגען לאַנד, וואו מיר וועלען אויפהערען צו זיין פרעמדע און וואו מיר וועלען קענען פריי און אונגעשטערט זאַמלען נייע קרעפטען און ווייטער וואַקסען און בליהען.

י. ל.

פרשנדתא האט זיך אבגעריסען פון דער תּליה!

„גלויבט ניט אין די מעשה־ביכליך", זאָגט אַ אַמעריקאַנישער שרייבער, „זיי דערצעהלען אייך נור דעם האַלבען אמת, דעם שענעם אמת; די אַנדערע העלפט פון דער מעשה, דעם מיאוס'ען סוף בעהאַלטען זיי פון דעם לעזער, דערום גלויבט ניט אין די מעשה־ביכליך!"

פערלאָזט זיך ניט אויף די מעשה פון מרדכי מיט אסתר'ן, זאָג איך, דען די מגילה דערצעהלט אייך דעם האַלבען אמת, דעם מיאוס'ן סוף פון דער מעשה זאָגט זי אייך ניט אויס.

אין דער מגילה ענדיגט זיך די מעשה פון אסתר און מרדכי מיט אַ פורים, מיט אַ פרעהליכס, מיט אַ הוליאַנקע. מרדכי ווערט אַ משנה למלך און אַלע יודען זינגען און טאַנצען: שושנת יעקב צהלה ושמחה.

דאָס איז אָבער נאָך ניט דער סוף. הערט זיך צו וואָס די אַרויסגעגראָבענע פּאַרמעטען דערצעהלען ווייטער.

פרשנדתא דער איינציגער זוהן פון המן'ען וועלכער האָט געוואויגען אַ פוד זעקס איז ניט דערהאַנגען געוואָרען. די שטריק האָט ניט געקענט אויסהאַלטען די שווערע משא פון זיין קערפּער און האָט זיך אָבגעריסען. ביז טיעף אין דערנאַכט איז ער נאָך געלעגען אין חלשות, דערנאָך האָט ער זיך אויסגעצוכעט און געמאַכט אַ ויברח. ביי אַ יודישען שענקער ניט ווייט פון שושן האָט ער געקויפט פאַר אַ פאַר שקלים די קליידער פון אַ דערוויש (אַ מין פערזישער בעל שם). אַזוי פערקליידט איז ער אַנטלאָפען אין איינע פון די נאָהענטע פּאַלמען־וועלדער; און דאָרטען האָט ער אַ

פעלעטאָן.

ביים קעניג אחשורש.

(אַ מעשה פאַר יודישע קינדער.)

פון

שלום־עליכם.

א.

אַז איך בין געווען אַ קליין יונגיל — ווייסט איהר וועמען איך האָב מקנא געווען?

אחשורש'ן.

ניט יענעם אחשורש'ן, וואָס האָט געקעניגט פון הודו ביז כוש, אויף הונדערט זיבען און צוואַנציג מדינות. איך מיין קאָפּיל דעם שניידער מיט דער גילדענע קרוין... דאָס הייסט מיט'ן פּאַפּירענעם ספּאָדעק, און מיט דער לאַנגער גילדענער ריט פונ'ם בעזעם.

אויך מרדכי'ן דעם שני למלך (לוי דעם שוסטער) מיט דער איבערגעקעהרטע קאַפּאָטע אויף דער לינקער זייט און מיט דער קלאָמשקעוואַטע פלאַקסענע באָרד האָב איך שטאַרק מקנא געווען.

איך האָב מקנא געווען ושתי המלכּה'ן (מאָטיל דעם סמאַליר) מיט'ן קליידיל אויף דער קאַפּאָטע און מיט דער פעטשיילע וואָס ער פלעג זיך אונטערבינדען דאָס בערדיל, מע זאָל מיינען אויף איהם, אַז ער איז אַ נקבה... און וואָס איז אָבגעגאַנגען אַ שטייגער אסתר המלכּה'ן (עוזר דעם אונטערשמש) מיט'ן גרינעם פאַרטוך? און וואָס איז אָבגעגאַנגען המנ'ען (יאָסקע דעם בעהעלפער) מיט'ן שאַרבען אויפ'ן קאָפּ?...

נאָר מעהר פון אַלעמען האָב איך מקנא געווען פייוויל דעם יתום וואָס פלעג זיך אָנטהון אין אַ רויט העמדיל, זיך פערשטעלען פאַר „יוסף הצדיק" בשעת חברה האָבען געשפּיעלט זיינע שענע שפּיעל, וואָס ווערט אָנגערופען „מכירת־יוסף". זיינע ברידער פלעגען איהם אַראָבּרייסען דאָס רויטע העמדיל, אַריינוואַרפען איהם אין „לייבען־גרוב", און יוסף הצדיק (פייוויל הייסט דאָס) פלעג זיך אויפקשטעלען אויף די קניהעס, צונויפלייגען די הענד און בעשווערען די חיות־רעות זיי זאָלען צו איהם קיין שליטה נישט האָבען און זינגען בשעת מעשה זעהר אַ טרויעריג ליעד, וואָס די ווערטער זענען זיך צוגאַנגען אין יעדען אבר:

שלאַנגען און עקדישען,
פערשליסט אייער מויל,
פערשליסט אייער מויל!
צי ווייסט איהר דען
צי ווייסט איהר דען
צי ווייסט איהר ווער איך בין?
איך בין יוסף הצדיק,
יצחק'ס אייניקיל,
יעקב'ס אַ זוהן,
יעקב'ס אַ זוהן!..

און האָטש יוסף הצדיק איז געווען אַ יתום, איין אָרעם בחור'ל וואָס האָט זיך אויפגעהאַלטען אין אונטערשטען קלייזיל און געלעבט פון אַ „פּאָלג מיך אַ גאַנג" און האָטש איך בין געווען אַ נגיד'ס אַ יונגיל, דעם זיידען רב מאיר'ס אייניקיל, פון דעסטוועגען וואָלט איך מיט איהם געביטען נאָר צוליעב דעם איינעם טאָג פורים אַליין.

צייט לאנג געלעבט אין א הויל ווי א פערזישער בעל שם פערבעהאלטע־נערהייט.

מרדכי, וואס איז אזוי עולה לגדולה געווארען, איז שוין אין קי־ניגליכען טויער ניט געזעסען. די גוטע מסירות האבען שוין אנדערע געבראכט פאר'ן קיניג. בשעת ער פלעגט פארבייגעהן, פלעגען זיך אלע פאר איהם בוקען און קניען. הינטערן רוקען אבער פלעגט מען איהם ווייזען פייגען און אנשטעלען א צונג. דעמאלסט האט מען נאך ניט גע־וואוסט אז מען קען מאכען פון א פאלע א הזר'שען אויער".

די קרובים פון בגתן ותרש האבען שוין לאנג געבונטעוועט אקעגען מרדכי'ן און די יודען, איצטער זענען נאך צוגעשטאנען צו זיי צוויי פון די שענסטע פערזישע פאמיליען, די פאמיליע המן און זרש'ס פאמיליע. אין איטליכע שטאדט און אין איטליכען דארף, וואו יודען האבען געמאכט פאגראמען אויף די איינוואהנער, האבען זיך געעפענט חברות פון צוררי היהודים. און איין מאל א יאהר פלעגען זיי זיך צונויפקלויבען אין ד' ארומיגע וועלדער, אוואו זיי פלעגען שווערען ביי די געטער ארמוזד און אחרימן ניט צו רוהען און ניט צו אטהמען ביז עס וועט פון די "יהודים" די בלוטזויגערס און אוזורפאטארס (ניי אויפגעקומענע שררים) ניט בלייבען א שריד ופליט. אין בוגד האבען זיך בעטהייליגט א סך אחשדרפנים און אפילו דער בעקאנטער ממוכן. די וואס מיינען אז ממוכן איז דער אייגענער וואס המן — לעבען אין טעות. צו אחשורוש'ס צייטען פלעגען נור די יודען האבען צוויי נעמען, איינעם א יודישען און פאר דער וועלט א גוי'שקען.

די בונטאוושציקעס זענען באלד דערגאנגען, אז פרשנדתא לעבט ניט ווייט פון שושן אין די קליידער פון א דערוויש, און באלד איז טאקע פרשנדתא'ס הויל געווארען דער וויכטיגסטער פונקט, אוואו מען פלעגט האלטען אספות אויף אספות. מען האט געווארט אויף א געלעגענהייט ווי זיך נוקם צו זיין אן די יודען. דערווייל האט מען געארבעט מיט אלע כחות. אפילו חרבונה, וואס מיר דערמאנען איהם נאך היינט צו גוטען איז צוגעשטאנען צו די צוררים. אמת א צייט לאנג האט ער זיך נאך געהאלטען פון ווייטען, גאר דערנאך ווי ער האט געקריגען דעם פערציגסטען פאסקוויל און נאכדעם, ווי ער האט זיך איבערציינגט, אז אין זיין בעכער האט מען צוויי מאל געפרובירט אריינמישען גיפט איז ער אויך אוועק צו פרשנדתא'ן אין הויל.

הגה דער סריס פון אחשורוש'ן, וועלכער איז געוועזן דער אויפזעהער אויף אלע ווייבער פון קיניג, וועלכער האט אין א קורצע צייט דורך זיינע טייערע באלזאמען געמאכט פון אסתר'ן דאס שענסטע ווייב פון פ"ם ומדי, איז געווען א בעהאלטענער צורר היהודים. כל זמן, אז ער האט ניט געוואוסט מרדכי'ס שטאם, איז ער מרדכי'ן געווען א גוטער פריינד, אפילו ניט פאר אומזיסט. ווי ער איז אבער דערגאנגען ווער אסתר און מרדכי זענען, האט ער אנגעהויבען צישיטען צו אסתר'ס באלזאמען און שמעקעדיגע בוימאייל די שטארקסטע הויטגיפטען. צוליעב דעם האט די שענע אסתר באלד געקריגען רויטע און גרויע פלעקען אויף איהר אלבאסטער ווייסען קערפער און איהר פיין פנים איז געווארען געשטופעלט ווי נאך א פאקענקראנקהייט. צום קיסר'ס הויף איז זי נישט געגאנגען, און אפילו פאר איהרע דינערען פלעגט זי זיך שעמען ווייזען איהר געשטופעלט פנים. אחשורוש האט אן זי שוין לאנג פערגעסען, און אויף מאלצייטען האט זי שוין דעם מוטה ניט געהאט איהם צו רופען. הגה האט דערווייליע אנגעווענדט אלע כחות און די טייערסטע באלזאמען, אום צו מאכען פון דעם יונגען קערפער פון המן'ס א איניקיל דאס שענסטע ווייב פון פרס, די צוקינפטיגע סולטאנשע אויף אלע 127 מדינות.

אז ס'איז געקומען דער גוטער, דער ליבער טאג פורים האב איך פון גאנץ פריה אן שוין ארויסגעקוקט אויף דער "חברה", וואס געהען פון שטוב צו שטוב און א גאנצע חאליאסטרע יונגליך לויפען זיי נאך פון אונטען מיט בארוועסע פיס אויפ'ן שניי. פאר וואס קען איך ניט זיין אין דער חאליאסטרע? ניין! איך טאר נישט, ווארים איך בין א נגיד'ס א יונגיל און דעם זיידען רב מאיר'ס איין איניקיל, בעדארף איך ליגען ווי א הונד א גאנצען טאג אין שטוב און געהן מיט אלע גרויסע צום זיידען רב מאיר צו דער סעודה.

— וואס דרעהסט דו זיך ווי א דייטש אויפ'ן קארעק? — מאכט צו מיר דער טאטע בשעת מיר געהען אלע אין איינעם צום זיידען רב מאיר צו דער סעודה, און איך דערזעה פון דער ווייטען די "חאליאסטרע".

— ביזט שוין קיין עין־הרע א היבש יונגעלי, קאנסט געהן א ביסיל גיכער — זאגט די מאמע — אם ירצה־השם שבת־הגדול ווערסט דו אכט יאהר ביז הונדערט און צוואנציג.

— טשעפעט איהם ניט, ער האט דערזעהען די "קאמעדיאנטשיקעס"! רופט זיך אן מיין עלטערער ברודער משה'לי, וואס איז אליין אויך א בעלן זיך אבשטעלען אנקוקען די "קאמעדיאנטשיקעס".

— נעה, נעה! — מאכט צו מיר דער רבי רב איצי, מיין מלאך־המות, און דערלאנגט מיר א שטורך פון אונטען.

איך לאז אראב די אויגען אין דער בלאטע און געה גלייך מיט אלע, פערטיפט אין אומעטיגע מחשבות, טרויעריגע געדאנקען: "תמיד מיט אלע גרויסע! שטענדיג מיט'ן רבין! . . . אין דערפריה, און ביי נאכט, און שבת און יום טוב!... רב איצים רויטע נאז מיט טאבאקע, איינגעזונקען זאל זי ווערען!.."

ב.

דער זיידע רב מאיר איז דער גרעסטער גביר פון שטאדט. ער זיצט ווי א מאנארך. א גרויסע זאל מיט א גרויסען זילבערנעם הייגליכטער, וואס היינגט אראב פון דער מיט סטעלי. טאמביקענע העסעס אייף די ווענד. א גרויסע שווערע זילבערנע מנורה אויפ'ן טיש מיט א סך זילבערנע לייכטער וואס די באבע נחמה נעמט זיי ארויס נור צוויי מאל אין יאהר: פסח צום סדר און פורים צו דער סעודה, און עס ווערט ליכטיג אין אלע ווינקעליך.

גאנץ אויבען אן, אויף א גרויסער שטוהל מיט גרינס בעצויגען זיצט דער זיידע רב מאיר אליין, — א קליין יודיל, מיט א שיטער בערדיל, מיט א ביסיל איין אויסגעבוינענער נאז מיט זילבערנע האר און מיט שווארצע יונגע אויגען. אנגעטהון געהט ער אין א לאנגע זיידענע קאפאטע מיט א גע־פלאכטענעם גארטעל און מיט א שטריימעל אויפ'ן קאפ. אקעגען איהם אויפ'ן טיש זיצט א גרויסער, א מוראדיגער, א געפלאכטענער פורים קוילעטש, איין אנגעהויבענער שוין, מיט זאפראן פארגעלט און מיט ראזינקעס ארום־געשטעקט.

פונקט אין מיטען טיש זיצט די באבע נחמה, א הויכע יודינע, נאך גאר א שענע, אויסגעפוצט אין א גאלדפארביג זיידען קלייד מיט ווייסע עפיל, מיט א שטערענטיכיל פון דימאנטען מיט בריליאנטען, מיט רייכע פעריל אויפ'ן האלז. מיט אויהרינגליך און מיט פינגערליך. נעבען איהר שטעהט א גאנץ גרויסער פאלומעסיק, מיט הייסע, שמעקענדיגע, געציקערטע און געפעפערטע פיש, פערפראוועט מיט ציבעלים, מיט ראזינקעס און מיט אלערליי געווירצען. די באבע טהיילט ארויס די פיש, די שענע זיידענע פעטשיילע פערקאטשעט אונטער די אויערען מיט צוויי שפיצען, די דימאנ־טען מיט די בריליאנטען בשעת מעשה פינקלען און שעמערירען, און דאס פנים שיינט און שמייכעלט.

ארום און ארום טיש פון ביידע זייטען זיצען די פעטערס מיט די מומעס, אלע מיט זייערע קינדער, יונגליך און מיידליך, וואס הייסען אלע נאך אלץ איינע זיידעס און באבעס, פעטערס און מומעס. פריהער דער פעטער צדוק און די מומע צביה מיט דריי יונגליך: משה'לי, הערשעלי, וועלוועלי און צוויי מיידליך: שרה'לי, פייגעלי. נאכדעם דער פעטער נפתלי און די מומע דבורה'ל מיט פיער יונגליך: משה'לי, הערשעלי, וועלוועלי

אסתר'ס און מרדכי'ס לאגע איז געווען ביטער ווי דער טויט. זיי האבען געוואוסט, אז דאס גאנצע לאנד איז זיי א שונא, עס איז זיי געוועזן אויפ'ן הארצען, ווי מען וואלט זיי אוועקגעזעצט צווישען בערגליך מוראשקעס. און צו אלע צרות האט מען נאך געמוזט בלאזען פון זיך און מאכען א וויכטיגע שטאלצע מינע, ווי עס פאסט פאר א קיסר'ס ווייב און א משנה למלך, וואס טראגט אויף זיך א הימעלבלוי קלייד.

בשעת ביי אסתר'ן האבען זיך בעוויזען די ערשטע גרויבלויע פלעקען, האט מרדכי גוזר געווען אויף אלע יודען א דרייטאגיגען תענית, אבער דער לאנגער תענית האט וועניג וואס געהאלפען. הגה איז דערפון מאגערער ניט געווארען. פערטרייבען האט מען איהם ניט געקענט, ווייל אין פרס האט דער ערשטער סריס נאך אלץ מעהר דעה ווי אמאל דער ערשטער מיניסטער.

צוויי יונגע לייט, וועלכע פלעגען דעמאלסט אפט איינגעהען צו מרדכי'ן, עזרה און נחמיה, האבען צוואנציג מאל זיך געבעטען ביי מרדכי'ן אז ער זאל שטילערהייט אנטלויפען פון שושן. זיי האבען ניט געהאלטען פון מרדכי'ס גדולה, די יודישע לאגע אין פרס איז זיי שטארק ניט געפעלען, און זיי האבען פארזיכטיג געגרינדעט אגודות, חברות מיט דער דעה זיי אריבערצופיהרען אין ארץ ישראל. זיי האבען אלץ מיט מרדכי'ן גע'טענה'ט: בעסער אין ארץ ישראל האלי'ן האקען און וואסער טראגען, ווי אמאל די גבעונים, איידער צו זיין אויסגעפוצט אין א הימעלבלויען קלייד און לעבען אין איין ציטערניש פאר'ן מארגעדיגען טאג. נאר מרדכי האט געהאלטען פון אן אנדער פאליטיקע. ער האט געפיהרט די פאליטיקע פון די היינטיגע ניי מאדנע יודישע באראנען. „לויט דער קאנסטיטוציע פון פרס און מדי טאר מען מיר ניט טהון קיין שלעכט'ס, וואס דער האר איז ווערט. היינט וואס ארט דאס מיך, ווען דאס גאנצע לאנד וויל מיך אויפהייגען אויף א קלאטץ פון פערציג קלאפטער די הויך!" אזוי פלעגט מרדכי ענטפערען די יונגע לייט, און עזרה און נחמיה פלעגען פערלאזען זיין הויז מיט צובראכענע געמיטהער....

ויהי, און אחשורוש האט געמאכט א מאלצייט פאר אלע פירסטען און גרויסע לייט פון די 127 מדינות. פון זיין רעכטער זייט איז געזעסען מרדכי, וועלכער איז נאך געווען בעליעבט און גרויס אין זיינע אויגען, פון דער לינקער זייט, נעבען זיינע פיס די שענע סאלאמבא דאס אייניקיל פון המן און זרש, איינע פון זיינע קעבסווייבער, וועלכע פלעגען איהם בעדיענען ביי'ן טיש. אויפ'ן דריטען טאג, בשעת אחשורוש איז געווען שוין גוט פרעהליך, האט ער פלוצים א זאג געטהון: „מרדכי! אלץ וואס דיין הארץ געלוסט זאל היינט דערפילט ווערען! צי ווילסט דו, אז איך זאל דיך און דיינע ברידער צוריקקעהרען אין אייער אייגען לאנד? בעט, און דיי בקשה זאל ווערען געשעהן!"

מרדכי, וועלכער האט צווישען יודען און אין דער היים זיך געגרויסט מיט זיין יודישקייט, אבער פאר דער וועלט געשפיעלט די ראלע פון דעם גרעסטען פאטריאט אין פרס און אין מדי, איז געווארען א ווייל צומישט, און ער האט געענטפערט ווי א גרויסער דיפלאמאט: מיין לאנד איז דער ארט, איבער וועלכען עס שוועבען דיינע ערהאבענע טריט, און איך בין דיין דינער".

אחשורוש'ן האט דער ענטפער שטארק פערדראסען. ס'טייטש ער וויל ווייזען זיינע פריינגעבינקייט און מרדכי שטויסט איהם אב פון זיך, און דער קיניג האט אבגעקעהרט פון איהם זיין גאלדענעם שרביט.

מעהר ווי אויף אזא צופאל האבען מרדכי'ס שונאים ניט געווארט.

נאטעלי און דריי מיידליך: שרה'לי, פייגעלי, רחלי'י, נאכדעם דער פעטער אברהם און די מומע סאסי מיט פינף יונגליך: משה'לי, הערשעלי, וועלוועלי נאטעלי, יענקעלי און פיער מיידליך: שרה'לי, פייגעלי, רחלי'י, טייבעלי נאכדעם דער פעטער בעריש און די מומע אסתר'ל מיט זעכס יונגליך: משה'לי, הערשעלי, וועלוועלי, נאטעלי, יענקעלי, פישעלי און פינף מיידליך: שרה'לי פייגעלי, רחלי'י, טייבעלי און חנצי. נאכדעם דער פעטער בנימין און די מומע לאה מיט זיבען יונגליך: משה'לי, הערשעלי, וועלוועלי, נאטעלע יענקעלי, פישעלי, שמואליקיל און זעכס מיידליך שרה'לי, פייגעלי, רחלי'י, טייבעלי, חנצי און גנענדיל. נאכדעם דער פעטער קלמן און די מומע איטעל, מיט אכט יונגליך...

נאר אפשר וואלט נעווען גענוג אויסרעכענען די משפחה? עס קען, זאגט מען, שאדען... דער זיידע „האט איין מאל געוואלט אויף א ציקאוועסט איבערצעהלען וויפיעל פארשוין זיצען ביים טיש, האט ער גענומען א זילבערנעם בעכער אין האנד און האט אנגעהויבען צו צעהלען: "ניט איינס, ניט צוויי, ניט דריי, ניט פיער, ניט פינף, ניט זעכס, ניט זיבען"... האט די באבע אויסגעריסען ביי איהם דעם בעכער פון האנד און האט איהם ניט געלאזט צעהלען ווייטער: "אויף מיינע שונאים'ס קעפ! וואס צעהלסט דו וואס? פאראן קיין עין הרע גענוג טעלער!"...

צונויפגעקליבען זיך אלע צו דער סעודה, זעצט דער זיידע אליין אויס דעם גאנצען טיש. דער זיידע רב מאיר האט ליעב ס'זאל זיין שען און ריין און ציכטיג און מיט א סדר — עס קומט אויס גוט: א פעטער זיצט נעבען א פעטער, א מומע נעבען א מומע, און אונז, קליינוואַרג, צוזעצט מען אויס אזוי, אז ס'זאל אויסקומען נישט א ברודער מיט א ברודער און א שוועסטער מיט א שוועסטער, מחמת אייגענע קאנען נישט הויזען צווישען זיך; לכן בעדארף זיצען א פרעמדער משה'לי מיט א פרעמדען הערשעל; און א פרעמדער הערשעלי מיט א פרעמדען וועלוועלי, און א וועלוועלי מיט נאטעלי, א נאטעלי מיט א יענקעלי, א יענקעלי מיט א פישעלי, א פישעלי מיט א שמואליקיל און די מיידליך אויך אזוי: א שרה'לי מיט א פייגעלי א פייגעלי מיט א רחלי, א רחלי מיט א טייבעלי, א טייבעלי מיט א חנצי און א חנצי מיט א גנענדיל, א גנענדיל מיט א שרה'לי, א שרה'לי מיט א פייגעלי, און אזוי ווייטער. נאר מיר האט ניט געסטאיעט קיין פאריל, האט מען מיך א נידער געזעצט מיט מיין מלאך המות, דעם רבין רב איצי. דער רבי רב איצי, איז ביי מיר נישט נור א מלמד, א לעהרער אליין, נאר אויך א מדריך, א וועגווייזער, א מין גובערנאנטקע אויף צו לערנען מיך דרך־ארץ, ווי אזוי צו זיצען ביים טיש און ווי אזוי צו עסען.

— או דו זיצט ביים טיש — אזוי האט מיך געלערענט מיין גובערנאנטקע רב איצי — זאלסט דו זיצען ווי א מענש. דו זאלסט קוקען גלייך, און די הענד זאלסט דו האלטען אונטערען טיש און נישט רעדען ביים עסען. און אז דו עסט לאקשען מיט יוך, זאלסט דו אננעמען מיט דער לעפעל פונקט אזוי פיעל לאקשען וויפיעל יוך; א זופ יוך און אוועקגעלייגט די לעפעל און אבגעווישט די ליפען; און ווידער א זופ יוך און ווידער אוועקגעלייגט די לעפעל און אבגעווישט די ליפען, נישט חאפען איין לעפעל נאכ'ן אנדערען ווי א גוי...

אנידערגעזעצט זיך נעבען מיר און געמאכט א מוציא נעמט דער רבי רב איצי ארויס די רויטע פעטשיילע פון בוזעם קעשעני, טרייסעלט אויס די טאבעקע גלייך צו מיר אין טעלער אריין, נאכדעם הויבט ער אן שנייצען די נאז מיט א מאדנעם קוויטש און מיט א קול פון א שופר און לאזט אויס מיט א תקיעה גדולה, און בשעת מעשה קוקט ער אויף מיר מיט איין אויג, צי איך זיץ ווי א מענש...

שושנת יע־ע־ע־קב!

אזוי הויבט אן דער זיידע צו זינגען מיט זעהר איין אנגענעהמענע שטימע תיכף נאכ'ן ערשטען גלעזיל וויין, און קנאקט צו בשעת מעשה מיט'ן פינגער, און דער גאנצער עולם חאפט אונטער:

צהלה ושמחה!

באַלד איז טאַקע צונעפאַלען סאַלאַמבאַ צו די פיס פון אחשורוש'ן און האָט אָנגעהויבען בעטען, אַז ער זאָל לאָזען קומען איהר פעטער פרשנדתא אין קיניגס הויף.

"וועלכער פרשנדתא?" האָט געפרעגט דער קיניג, וואָס האָט געהאַט תּמיד אַ שוואַכען זכּרון.

"דיין געוועזענעם מיניסטער המן'ס זון, געטליכער קיניג".

"פאַר וואָס איז ער ביז איצט ניט געקומען?"

"ווייל מרדכי האָט איהם געוואָלט הייגנען, דערום איז ער געלעגען בעהאַלטען אין די וועלדער, הימלישער קיניג".

דער הימלישער קיניג וואַרפט אַ צאָרניגען בליק אויף מרדכי'ן, און מרדכי ווייס שוין, אַז עס איז געקומען אַ סוף צו זיין גדולה.

די שריפט פון די אויסגעגראַבענע פאַרמעטען איז אין דער לאַנגער צייט ערטערווייז קאַליע געוואָרען. דעריבער קען איך אייך ניט דערצעהלען באַריכות, ווי מרדכי איז געוואָרען אוים מיניסטער, ווי פרשנדתא האָט געטראָגען זיין הימעלבלוי זיידענעם קלייד, ווי זיעבען טעג און זיעבען נעכט האָט מען געשטורמט יודישע הייזער, ווי די גאַסען זענען געווען בעדעקט מיט שנייווייסען פוך פון פערענעס און קיסענס, ווי שטראָמען בלוט האָבען געגאָסען זיך טייכענווייז, און ווי אין די ווייסע פוך און אין די רויטע שטראָמען האָבען זיך געצאַפּעלט מענצעשע קערפער....

געבליבען זענען נור ביי'ן לעבען די שענקערס, ווייל זיי האָבען געשיקט צו פרשנדתא אַ דעפּוטאַציע און איהם דערמאַנט אָן די טובה, וואָס אַ שענקער האָט איהם אַ מאָל געטהון. ביי'ן לעבען זענען נאָך געבליבען די אָנהענגער פון עזרה און נחמיה, ווייל זיי האָבען נאָך ביי ציימענס מיט זייערע פיהרערס זיך אָבגעריקט פון דער רייכער און פרעה־ליכער שטאָדט שושן.

דאָס איז דער אמת'ער סוף פון מגילת אסתר לויט די אויסגעגראָבענע אַלטע פאַרמעטען מיט מיינע אייגענע הגהות דערצו....

.... היינט זעהט איהר שוין, אַז מען טאָר ניט גלויבען אין די מעשות פון די ביכליך, דען זיי דערצעהלען אונז נור דעם האַלבען אמת, דעם שענעם אמת, דעם שלעכטען סוף בעהאַלטען זיי פון לעזער, דערום פערלאָזט זיך ניט אויף די מעשה ביכליך!...

בעל מחשבות.

א שניידערישער פורים.

אויב איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען אַ מעשה.

פריהער אָבער, מוז איך זאָגען, ווער איך בין.

אַ ש נ י י ד ע ר בין איך.

אייגענטליך בין איך קיין שניידער נ י ש ט; מיינע אָבות אבותי זענען קיין שניידער נישט געווען. נאָר, אַז עס האָט זיך געמאַכט, און איך האָב פערגעסען דאָס לערנען פון תלמוד־תורה און פערלאָרען די עטליכע גילדען, וואָס מען האָט מיר געגעבען נדן, האָב איך מיך גענומען צו דער נאָדעל.

פאַר וואָס גראָד צו דער נאָדעל? ווייל איך האָב געהאַט אַ שכן, וואָס האָט געלעבט פון דער נאָדעל. אין דריטען ווינקאַלע האָט אַפילו געוואָהנט אַ שוסטער אויך, איז עס אָבער אַ שווערע מלאכה און אַ פערסמאָליטע...

מיין שכן פון ערשטען ווינקעל איז געוועזען אַ ד אַ מ ס ק ע ר שניידער, בין איך א ו י ך געוואָרען אַ דאַמסקער שניידער.

אויף אַלערליי קולות, אלע מאָל העכער און העכער. און מיין רבי רב איצי, וואָס איז אַ קליינער מנגן, ער האָט אַ קול פון אַ שלייען, העלפט אויך זינגען, דאָס הייסט ער האַלט אָפען דאָס מויל, פערמאַכט די אויגען, גיט אַכטונג פון דערסטוועגען בשעת מעשה מיט אַ האַלב אויגיל אויף מיר צי איך זיץ ווי אַ מענש, דעם קאָפּ האַלט ער אַביסיל אויף אַ זייט, קלאַפּט מיט'ן מיטעלסטען פינגער אין טיש — הקצור ער בעווייזט דעם יידען אַז ער זינגט אויך אין קאָן.... און אַז עס קומט צו "ברוך מרדכי" און "אָרור המן", בענשט מען מרדכי'ן און מע שעלט אָן המנ'ן — עס זאָל זיי אָנגעהן אַ צעהענט חלק, רבונו של עולם!...

נ.

— געקומען די פורים־שפּילער! — רופט זיך אָן תּנחום דער משרת, אַ יוד מיט אַ רויטער קאַפּאָטע, וואָס זאָגט אַלעמען "דו", אַ חוזק דעם יידען מיט דער באָבען.

דערהערט "פורים שפּילער", שפּרינגען מיר, קליינוואַרג, אַלע אין איין רגע אַרויס פונ'ם טיש און מיר שטעהען שוין אַלע אַרום דעם קעניג אַחשורש מיט דער גילדענע קרוין.

— גוט יום טוב! — שיסען אויס די חברה אַלע מיט אַ מאָל גאַנץ פרעהליך, און מע שטעלט זיך אויס אין צוויי ציילען. אויף אַ גילדענער שטוהל זיצט דער קעניג אחשורש און עס טריט ארויס אויף איין פוס ממוכן (חיים שמייסער), זינגט אַ דייטשעס לידעל:

בין איך מיר ממוכן פאָן די אַחשתּרנים,
נאָך גאָר אַ יונגער הער — דאָס זעהט איהר אין מיין פּנים.
אויף איין פוס טהו איך טהון שפּרינגון
און אויף מיין זיסער שטימע — זינגון.

פרעגט איהם דער קעניג אחשורש:

זאָג מיין ליבער קנעכט ממוכן,
וואָס ביזט דו געקומען אַהער צו קרוכון?

ענטפערט איהם ממוכן:

לאָז דער קעניג אחשורש קיקון,
ווי מע וויל פאַר המנ'ן ניט ביקון...

ווערט דער קעניג אַחשורש אָנגעצונדען:

ווער טהוט דאָס ווידערשפּעניגען מיינע ווערטער,
וואָס איך האָב באַפּעהלען אין אַלע ערטער?

ענטפערט איהם ממוכן:

אַ פערפלוכטער יודע, ער טהוט שבּת האַלטען,
די קאַפּאָטע איז ביי איהם הונטען ניט צושפּאַלטען,
אויפ'ן אַכטען טאָג טהוט ער די קינדער צו באַשניידען,
ווי קאָנסט דו אַזעלכם אין דיין קעניגרייך נאָר ליידען?

זאָגט דער קעניג אַחשורש:

אויב אַזוי לאָז מען דעם יודען אַהער בריינגון,
מיר וועלען איהם אויף אַ הויכען בוים אויפהיינגון!

זינגט אוים ממוכן:

אַריין, אַריין, אַריין,
ברודער מאָנדעריש דו מיין!

עס קומט אַריין מאָנדריש מיט דער קלאָטשקעוואַטע באָרד און הויבט זיך אָן פערענטפערען פאַר'ן קעניג אחשורש, דערצעהלט איהם דעם יחוס, פון וואַנען ער קומט ארויס; אברהם יצחק ויעקב זענען זיינע זיידעס, די תּרי"ג מצות זענען זיינע עדות", און ער לאָזט אוים מיט אַ נעזאַנג:

אַז אַך און אַז וועה איז צו אונזערע הערצער,
אַז המן איז ביי דיר אַ מונדערפעהצער!

— — — — — — — — — — — — — — —

— דו ביזט יוסף הצדיק? — רוף איך מיך אָן צו פּיוועל דעם יתום, וואָס שטעהט ביי דער זייט מיט איין אויסגעמידט פעריאָמערט פּנים,
— יוסף הצדיק — מאַכט צו מיר פּיוועל.

צו דער מלאכה האָב איך מיך אויף אַ מאָל נישט גענומען; דעם אמת זאָגענדיג, האָב איך געוואַרט, עס זאָל מיר עפּיס א נס געשעהען, איך, אָדער מיין ווייב, זאָלען א כשרה מציאָה געפינען; נאר דערווייל, אַבי נישט לעדיג צו געהן, האָב איך מיך צוגעזעצט צום שכנ'ס טיש און געפּריווט אָנגייען קנעפּליך, „צוסטריגיוועןײ, און דער־נאָך — נייען אויך!

צום אויפנייען אַ גאַנץ קלייד בין איך נישט געקומען, און האַלט נאָך נישט דערביי עד היום; נאר פערלאַטען, פערפּרעסען, אויסוואַשען עטליכע פלעקען און אַפילו — אַ מאָס נעמען, — דאָס האָב איך מיך אויסגעלערנט, און מיט דעם האָב איך געלעבט און עס לעבט זיך נאָך... זאָל איין אַנדערער צושניידען!

איך קען נישט זאָגען, עס איז נ י ש ט פון די ערגסטע מלאכות. ערשטענס זינגט אַ שניידער אַ לידעל, לאָזט זיך גאַנץ אָפּט אַרויס אין די דערפער, קומט אַריין צו פּריצים, — זעהט מען אַ וועלט, און מען לעבט א וועלט, נישט ווי אַ פערסמאָליטער שוסטער...

דערווייל איז מיר אָבער, נישט פאַר אייך, נישט פאַר קיין שום יוד געדאַכט, דאָס ווייב נפטר געוואָרען, — נאר נישט דאָס וויל איך אייך דערצעהלען.

הכלל בין איך איין אַלמן; וואָהן איך מיר אַליין אין אַ קליין שטיביל, ערניץ העט, אין עק שטאָדט; פּרנסה האָט מען נ י ש ט איבער'ן מויל! נאר, גאָר נישט; מען טרעפט אַ גוטען ברודער, מען נעמט אַ קאַפּ, מען באָרגט אַ זהב טהור, און מען לעבט ווייטער.

מאַכט זיך אָבער אַ מעשה, ווי מען זאגט — אַ גאַנץ יאָהר שכור און פּורים ניכטערן, — נישט דאָ א דרייער אין שטוב! קלער איך מיך איינצובעטען ביי א גוטען ברודער! עס איז דאָך נאַריש, איך וועל דאָך נישט אַרומגעהן מיט א טרוקענעם האַלז! עס איז דאָך פּ א ר ט פּורים; אסתר המלכה איז נאָך ווערט, מען זאָל, איהר צו ליעב, נ י ש ט געהן בדרך הישר, ווי ניכטערנערהייט!... געה איך מיר ארויס פון שטוב און הויב אָן קלערען, צו וועלכען שניידער נעהט מען?

אם פרעהליכסטען איז ביי אהרן דבשה'ס, בראָנפען גיסט זיך דאָרט ווי וואַסער; ער טרינקט, זי טרינקט, די טאָכטער, זאָגט מען האָט אויך דעם ביטערן טראָפּען נישט פיינט! נאר טאַקי צו ליעב דער טאָכטער, האָב איך קיין חשק נישט אַהין צו געהן! עס איז א בתולה פון א יאָהר 30, אפשר מ י ט אַ שמיץ, און טהו עפּיס! זי שרכ'ענט זיך צו מיר! אַז זי דערזעהט מיך, נעמט זי „מַיִם אויף די עֵינַיִם״, קוקט זי אויף מיר, ווי א שאָף אויף זאַלץ, און פערגלייסט נאָך די אויגען, אַז מען זעהט די שוואַרצאַפּעל נישט ארויס, און מען מיינט, אַז זי האָט אונטערן שטערן צוויי שיסעל סמעטענע...

ניין, צו אהרן דבשה'ס געה איך נ י ש ט... צו אַנדערע רייכע שניידער, אַוודאי נישט! זיי קוקען אויף מיר פון דער הויך, ווי א סאָווע אין די פעדערן אויף א נאַקיט הינדעל... און געה טרעף וועלכער קבצן איז נישט קיין פּורים־שפּיעלער און האָט אין דער היים א קאַפּ בראָנפען?

קלער איך! קלערענדיג, האָב איך אַ טעות און אויפ'ן אָרט פון געהן אין שטאָדט אַ ר י י ן, געה איך אַ ר ו י ס פון שטאָדט.

אַז איך דערמאַן מיך בין איך שוין אַ היבש שטיק וועגס אונטער דער שטאָדט, דערזעה איך אַ וועלדיל, נעה איך אַריין, נאָך וואָס? איך וויים נישט! איך געה... וואו אַהין? פרעגט מיך בחרם.

טרעף איך אַ האָלץ־העקער; פרעג איך איהם: „ווייט צו אַ ק־עטשמע?״ און טראַכטען טראַכט איך מיר, אונטער דער שטאָדט קריגט מען אויך א טרונק בראָנפען! איי וואָס? עס איז נישט דאָ

— דו וועסט אויך שפּיעלען? — פרעג איך איהם.

— אַז מע וועט מיר הייסען שפּיעלען וועל איך שפּיעלען — מאַכט צו מיר יוסף הצדיק און ביינט זיך אָן צו מיר אויפ'ן אויער — געב מיר א שטיקיל קוילעטש פון אייער פּורים קוילעטש.

— מע וועט דערזעהען וועט מען זיך בייזערען — מאַך איך צו איהם שטילערהייד.

— שלעפּ אַוועק אַזוי אַז קיינער זאָל ניט זעהען — זאָגט ער צו מיר און די אייגעליך בלישטשען.

— נַגְבֵה'נען? — זאָג איך.

— דאָס הייסט דען גענגבה'ט? — מאַכט ער.

— וואָס דען — זאָג איך — הייסט דאָס? געלקחנט?

— איך בין טוידט הונגעריג — זאָגט ער צו מיר שטילערהייד און ער עסט דעם קוילעטש מיט די אויגען — פון גאַנץ פריה אָן נאָך אין מיין מויל נישט געהאַט...

דער גאַנצער עולם איז פערטיפט אין דער "שפּיעל", נעה איך צו פּאַוואָלינקע צום טיש, פערליין די האַנד אַרונטער, שלעפּ אַוועק אַ שטיק קוילעטש און רוק דאָס איהם אַריין אין האַנד אַריין. יוסף הצדיק לאָזט אַראָב קונציג דאָס שטיקיל קוילעטש אין קעשעני אַריין און טהוט מיך א קוועטש ביי דער האַנד.

— ביזט אַ וואהל יונגיל, געבען זאָל דייר יאָט אַלדעם נוטס! — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

ד.

אפשר ווילט איהר מיר זאָלען אייך שפּיעלען "מכירת יוסף" אויך? — רופט זיך אָן דער קעניג אַחשורש און טהוט אויס די גילדענע קרוין און טהוט אָן א פּראָסטע היטעל.

— גענוג, גענוג! מאַכט דער ויידע און ער גיט דעם קעניג אַחשורש אין האַנד אַריין א זילבערנע מַטבֵעַ, און הייסט תנחום דעם משרת ער זאָל נעמען א בעזעם און אויסראָמען די בלאָטע וואָס די "קאָמעדיאַנטשיקעס" האָבען אָנגעמאַכט... אין שטוב ווערט א שטיקיל בהלה, א רוקעריי מיט די בענקליך, און בשעת די משפּחה האַלט אין אויסזעצען זיך צוריק אויף די עו'טער, חאַפּ איך מיך דערווייל אַרויס אויף אַ מינוט בעגלייטען די "חברה".

— קום! — מאַכט צו מיר יוסף הצדיק און נעמט מיך אָן ביי דער האַנד — פאָלג מיך קום מיט מיר, איך האָב דיך ליעב, ביזט אַ וואהל יונגיל, ועהר א וואהלער.

— וואָהין? — זאָג איך און דאָס האַרץ טיאָכקעט מיר.

— צום קעניג אַחשורש — מאַכט ער צו מיר — מיר שפּיעלען שוין מעהר היינט נישט, ראָס נעהען מיר צום קעניג אַחשורש צו דער סעודה.

יוסף הצדיק נעמט מיך אָן ביי דער האַנד און מיר שפּאַנען א־בער דער בלאָטע.

די נאַכט רוקט זיך אָן נעהענטער און נעהענטער, די בלאָטע ווערט וואָס ווייטער אַלץ טיפער. עס דאַכט זיך מיר אויס, אַז איך האָב פליגעל, עס טראָגט מיך אין דער לופטען. אָט באַלד הויב איך אָן פליהען... שוועבען...

— איך האָב מורא — זאָג איך צו יוסף הצדיק און האַלט איהם צו ביי דער האַנד.

— וואָס האָסט דו מורא נאַרעלי? — מאַכט ער צו מיר און קייעט בשעת מעשה דאָס שטיקיל קוילעטש, וואָס איך האָב איהם געגעבען. — דאָרט וועט זיין אַ סעודה, נאַרעלי, דאָרט וועסט דו הערען ווי מיר זינגען ליעדער... אוי וואָס פאַר אַ קוילעטש ביי אייך איז! טעם גַן־עֵדֶן! צוגעהט זיך אין מויל ווי א פּוטער! איך פערשטעה ניט ווי אַזוי זעהט מען פאַר זיך אַזא־נ־אַנטיק און מע עסט דאָס ניט?

— א טהייערע מְצִיאָה! — זאָג איך מיט נדלות — ביי אונז עסט מען אין דער וואָכען אויך קוילעטש.

קיין געלד, אָבער אַרבייט קען אויך זיין אין קרעטשמע... טרינקט מען דערוויל על חשבון המלאָכה... איין ערל געטרויט!

זאָגט ער, דער האָלץ־העקער: נישט ווייט;

נעה איך ווייטער — צוויי וועגען; איינער רעכטס, איינער לינקס.

נעם איך מיך רעכטס. איך בין דאָך אַ שניידער, האַלט די נאָדעל אין דער רעכטע האַנד, האָט די רעכטע האַנד אַ חשיבות!

אויסגעוויזען האָט זיך אַז געדאַרפט נעמען האָב איך מיר לינקס. און אפשר פערקעהרט: איך זאָל מיך געווען נעמען לינקס, וואָלט נאָר קיין מעשה נישט געווען...

הכלל איך נעה רעכטס, איך נעה און נעה.

רורשטיג בין איך שוין לאַנג, ווער איך נאָך הונגעריג.

קאַלט אַ ביסיל איז מיר שוין אויך.

אין מיטען — סטאָפּ! אַ צוים.

איין אייזערנע צוים, מיט שוואַרצע אייזערנע שטאַנגען און פערנילטע שפּיצען; אַ מורא.

אַ פאָרטקע איז אויך דאָ; ביי דער פאַ־טקע אַ גלאָק. בין איך מיך נישט לאַנג מישב און קלינג אָן.

הערט זיך הינד בילען, ווערט מיר קאַלט אין די פיס און וויל מאַכען פליטה, הער איך אָבער מען רופט: „רוהיג!" — בלייב איך שטעהען; איך בין דאָך נישט קיין מלמד, איך זאָל מיך אַזוי ווייט שרעקען פאַר אַ הונד!

בעוויזט זיך איין אַלטער ערל, אָנגעטהון ווי אַ יעגער, מיט גרינע לאַצען שטעקט אַריין דעם גראָהען קאָפּ מיט צוויי צורינגענע אויגען, צווישען די שטאַנגען, און פרעגט, ווער איך בין.

זאָג איך: אַ שניידער.

— וואָס דאַרפסט דו?

— אַ טרונק בראָנפען!

לאַכט ער; ווייזט ער מיר צוויי שורות אַלטע, אויסגעקרומטע צייהן, נאָר מיט אַ פלעמיל אין די אויגען!

ביסט דו מיין מענש, טראַכט זיך! דיר איז אויך טרוקען אין האַלז!

דאַרף מען אַריינגעהן מיט איהם אין אַ משא ומתן.

איך שטעה אין דער זייט, ער אין יענער זייט און מיר רעדען.

איך פרעג און ער ענטפערט.

— וואָס איז דאָ אַזוינס?

— אַ פּאַלאַץ.

— און דו ווער ביסט?

— אַ סטרוזש אין פּאַלאַץ.

— און ווער וואוינט אין פּאַלאַץ?

— אַ פּריצה!

— וואָס פאַר אַ פּריצה?

— אַ שענע פּריצה.

— אַ שענע?

— און אַ משוגענע...

— פאַר וואָס משוגע?

— זי וויל נישט חתונה האָבען!

— ; פשר וועט זי, — לאַך איך, — מיך ווילען!

— פּריוו! מאַכט ער — אפשר איז זי דיר בעשעהרט!

רעדענדיג, שליסט ער דערוויל אויף און לאָזט מיר אַריין. שטעהען מיר שוין ביידע אויף יענער זייט.

— אַלע מאָל קוילעטש? — זאָגט יוסף הצדיק און בעלעקט זיך — און פלייש?

— אַלע טאָג — זאָג איך.

— אַלע טאָג — מאַכט ער און טהוט אַ שלונג — און איך עס פלייש נור איין מאָל אין וואָך, שבת; אי דאָס ניט אַלע שבת, וואָרום ניט אַלע שבת נעמט מיך אַ נגיד, און אַז נאָט העלפט מע פאַלט אַריין צו אַ קבצן, עסט מען קרחת.

— וואָס הייסט מע עסט קרחת? — זאָג איך.

— קרחת עסען ווייסט דו ניט? מע עסט מכות הייסט דאָס גיט ער מיר צו פערשטעהן — ניטאָ וואָס צו עסען עסט מען מכות. איך לעב פון דעם וואָס מע ניט מיר. עוזר דער שמש לאַנג לעבען זאָל ער, האַלט מיך אונטער, אַ מאָל מיט אַ שטיקיל ברויט, אַ מאָל מיט אַ קאַרטאָפלי; עוזר איז אַ טהייערער יוד, אַ דימאַנדינע נשמה! דו קאָנסט איהם? דאָס איז דאָך אסתר המלכה...

— וואו איז דיין טאַטע? — פרעג איך איהם.

— איך האָב נישט קיין טאַטען.

— וואו איז דיין מאַמע!

— איך האָב נישט קיין מאַמע.

— דער זיידע? די באַבע?

— איך האָב נישט קיין זיידען, איך האָב נישט קיין באַבע.

— אַ פעטער? אַ מומע?

— איך האָב נישט קיין פעטער, איך האָב נישט קיין מומע.

— אַ ברודער? אַ שוועסטער?

— איך האָב נישט קיין ברודער איך האָב נישט קיין שוועסטער, איך האָב קיינעם נישט, קיינעם נישט, איך בין אַ יתום בין איך!

איך חאַפּ אַ קוק אויף זיין פּנים און אויף דער לבנה, און עס דאַכט זיך מיר אַז ער און די לבנה האָבען איין קאָליר... איך רוק מיך צו צו איהם נאָך נעהענטער און מיר לויפען נאָך דער "חברה" מיט אונזערע קליינע פיסעליך גאַנץ נעשמידיג.

ה.

אַט דאָ זיצט דער קעניג אחשורש — מאַכט צו מיר יוסף הצדיק און מיר לאָזען זיך אַראָב אַלע אין אַ קליין פינסטער שטוביל מיט ערד געדעקט.

— פריידי עטיל אַרויס פון בעטיל! — רופט זיך אָן דער קעניג אחשורש צו זיין ווייב, אַ קראַנקע יודינע, אַ יאַדושליווע, וואָס בשעת זי הוסט חאַפּט זי זיך מיט איין האַנד ביים קאָפּ און מיט דער אַנדערער ביים האַרצען. „חברה" האָבען זיך אָנגעזונגען דעם נאַנצען טאָג מיט ליעדער און זענען שוין אַזוי געוואוהנט געוואָרען מיט'ן נ־אַם, אַז אָהן אַ גראַם איז ויי שוין שווער צו רעדען...

— די שענע פיש יאָלט איהר געבען צום טיש! — זאָגט ממוכן — קוילעטש האָבען מיר אַליין, אויף צו קנאַקען מיט די צייהן, און דרייעקעכיגע המן־טאַשען, וואָס מע פערשפּאָהרט זיך צו זיי וואַשען, און פלאָדען מיט פלעדליך, מיט פורים'דיגע קניידליך, און בראָנפען אַ פלעשיל, האָט אונז געשענקט רב יהושע העשיל... מאָנדריש, בינדט אויף דעם זאַק, אָט געב איך דיר אַ קנאַק!

— איידער בעקומען אַ קנאַק אין באַק איז גלייכער אויפבונדען דעם זאַק, זאָגט מאָנדריש מיט איין דריינאָרענדינען גראַם, און וויל אויפבונדען דאָס זעקיל.

— איהר האָט זיך גענומען צום עסען און דאָס געלד האָט איהר פערגעסען! — זאָגט ושתי.

— ושתי איז ניט קיין שכור, ער ווייסט אַז דער גראָשען איז דער עיקר! — רופט זיך אָן המן און איהם האַלט אונטער אסתר המלכה, נעווײנטליך אויך מיט אַ גראַם.

א חברה הינד דרעהען זיך ארום מיט לאַנג ארויסגעשטעקטע צונגען, — הער איך זיי עפּעס ? — אז דער סטרוזש האַלט מיט מיר !

— איך בין איין אַלמן, זאָג איך.

— פריוו... עס האָבען אַ סך שוין געפּריווט... דייטשען, ארמענער, ציגיינער... פּריוו דו א ו י ך... אפשר וועט דיר בעסער געלינגען...

קוק איך איהם אָן ! איך טרייב קאַטאָוועס, און ער מיינט גאָר עס ערנסט !

געה איך צוריק צו מ י י ן זאַך :

— האָסט דו נישט אַ ביסיל בראַנפען ?

— אין פּאַלאַץ איז דאָ בראַנפען, מעד אויך, אפילו וויין... און חתנים נעמט מען שען אויף, מען גיט זיי צו עסען, צו טרינקען... כיד המלך, זאָגט ער, גיט מען.

ווערט מיר שוין אונהיימליך ; איז ער נישט דער אַלטער אַ ביסיל פערדרעהט ? נאָר ניכטערן איז ער, א קלאָרען בליק האָט ער, — זאָג איך :

— גענוג, אַלטער, מאַך נישט קיין שפּאַס ! מיר איז ווירקליך טרוקען אין האַלז ! אַזוי טרוקען אַז דאָס קול קומט ארויס, ווי פון אַ בלעך... און הו נ ג ע ר י ג בין איך, אַז ווינדען בלאָזען מיר אין מאָגען !

— נו, קום, שמייכעלט ער, קום. עסען און טרינקען וועט נישט פעהלען.

מיין איך, אַז ער פיהרט מיך פונדעסטוועגען צו זיך ; און ער פיהרט מיך גלייך צו צום פּאַלאַץ.

און א פּאַלאַץ, — עס איז דען גאָר צו בעשרייבען ? דער מחבר פון אַ ק ד מ ו ת, וואָלט געבליבען שטעהן מיט איין אָפען מויל ! זיילען און זיילען, מיט גאָלדענע שלאַנגען, אדלער, כל'ע מיני פלעדער־מייז אויף די זיילען... און די אַלע חיות האָבען גאָלדענע קרוינען אויף די קעפּ... און ער פיהרט מיך צו'ן א נאַניק, אויסגעלייגט מיט אַ טערקישען דיוואַן, און גיט מיך איבער צו'ן א לאַקיי...

— „אַ חתן". זאָגט ער.

דער לאַקיי שמייכעלט און פיהרט מיך ווייטער.

די פריצה, פערשטעהט זיך, ליגט מיר נישט אין דער לינקער פּאַה, נאָר אַ שניידער בלייבט שניידער : אַ ציעקאַווער יונג בין איך. „מען רופט דאָך מיך נישט היינגען"... טראַכט איך.

און מען פיהרט מיך פון א י י ן סאַלע אין אַ צ ו ו י י ט ע ר אריין, פון אַ גרינע צו'ן אַ געלע, פון אַ געלע אין א רויטע, פון אַ רויטע אין אַ בלאָהע... רבונו של עולם, די קאָליערען, עס שווינדעלט פאַר די אויגען !

און עס געהט אַ גאַנג ; מען איילט זיך, אַז די פאַרבען מישען זיך, איך האָב אַפילו קיין צייט נישט צו בעטראַכטען דאָס מעבעל פון די סאַליעס, די פאַרטרעטען אויף די ווענד. נור קאָליערטע פלעקען לויפען מיר אויג אריין — אויג ארויס ; און איין לאַקיי גיט מיך איבער דעם צ ו ו י י ט ע ן, איינער דעם צווייטען...

ענדליך פערהאַלט מען מיך אין אַ סאַליע, גאָר אַ ווייסע סאַליע...

רעכטס, זאָגט מען מיר, געהט אַ טהיר צו דער פריצה אַליין, און לינקס—אַ טהיר, ארויסצוואַרפען פון פּאַלאַץ, אויב דער חתן געפעלט נישט !

קוק איך מן הסתם אויף דער טהיר צו דער פ ר י צ ה ; און דערזעה אַ קליין לעכיל אין טהיר.

— וואָס איז דאָס ? פרעג איך.

— דורך דעם לעכיל, קוקט די פריצה אויף די חתנים !..

— און ווי אַזוי זעהען די חתנים די פריצה ?

— אַט ! — מאַכט דער לאַקיי, פון וועלכען עס בליצט, קאַפּיט מיט גאָלד, און ווייזט מיר אויף אַ פּאָרטרעט אויף דער וואַנד.

נאָר אַז עס קומט צו דער „חלוקה" פונ'ם געלד, הערט מען אויף רעדען צום גראַם. מע רעדט פּראָסט, ווי אַלע מענשען רעדען, בשעת עס האַלט ביי געלד... דעם גרעסטען חלק נעמט אַראָב געוויינטליך דער קעניג אחשורש. דאָס איז שוין ביי זיי אַ תקנה פון יאָהר צו יאָהר. נאָר אַז עס קומט צו די איבעריגע חברה־לייט, ווערט אַ שטיקיל מחלוקת ; ממוכן פרעגט אַ קשיה פאַר וואָס קומט ושתי'ן מעהר פון איהם ? ער, ממוכן, דאַרף האָרעווען מעהר פון אַלעמען, שפּרינגען אויף איין פוס, לופטערען די שפּראַך שיטען מיט גראַמען, שפּאַרען די שענע ווערטער ; און אַז עס קומט צום טהיילען זיך, ווערט ושתי אַ מיוחס ! באַשר וואָס איז ? ער געהער זיך אָן אַ קנעפּיל מיט'ן קעניג אחשורש ; אַ שניידער מיט אַ סטאַליר שלאָגען תמיד בלאַט....

— לאָז זיין שטיל—צושרייט זיך אויף איהם דער קעניג אחשורש— דו שמייסער, דו פערדיל־טרייבער, דו וואָגען־שמירער, דו לייםענער דישעל דו פאַפּירענע שלייע, דו גלעזערען פלעקיל, דו רימענע אַקס ! דו האָסט אַ העזה צו רעדען אַקעגען דעם קעניג אחשורש ? אַט וואַרף איך דיר אריין אַ מיסטעל פּעטש אין די יאַסלים, וועסט דו געהן ביי מיר אויפ'ן דראַנזשיק !..

ממוכן ווערט אַנשווייגען. פאַר'ן קעניג אחשורש האָבען אַלע ארטים־טען דרך ארץ, וואָרום ער איז דער בעל־הבית, דער אַנטרעפּעניער הייסט דאָס... מאָנדריש בורטשעט אַפילו אונטער שטילערהייד, איהם האַלטען אונ־טער די אַלע איבעריגע ; נאָר איין אסתר־המלכה לאָזט אַראָב די עטליכע מטבעות אין קעשעני אריין, זאָגט דערביי אַ ווערטיל, און „חברה" ווערט ווידער לעבעדיג. פרעהליך, און מע הויבט אָן רעדען ווידער צום גראַם.

— נישט מעהר זאָלען די נגידים פערמאָגען אויף זייערע לייבער, וויפיעל מיר וועלען ברייגנען אַהיים פאַר אונזערע ווייבער ! — זאָגט ממוכן...

איך בעטראַכט דאָס זיצונג פון קעניג אחשורש. אין מיטען שטוב אַ גרויסער טיש, צוגעדעקט מיט אַ גראָבען טונקלען טישטוך. ביי איין זייט אַ וואַרשטאַק מיט געציינ, ביי דער אַנדערער זייט אַ הילצערען בעטיל מיט אַ סך קישענס כמעט ביז דער סטעלי. אַקעגען אויבען אַ טופּטשאַן. אויפ'ן טופּטשאַן זיצט אַ שוואַרצער קאַטער, האַלט די לאַפּקעס אונטער זיך און דרימעלט. פון אויפ'ן אויבען קוקען אַראָב עטליכע פּאָר שוואַרצע, קאַרע און גרויהע איינגעליך.

— אראָב, ממזרים ! — מאַכט צו זיי יוסף הצדיק און ווינקט צו זיי מיט'ן פינגער. די שוואַרצע, קאַרע, גרויהע איינגעליך לאָזען זיך לאַנג נישט בעטען און גליטשען זיך אראַב איינציגווייז פונ'ם אויפ'ן אויבען מיט צורי־סענע העמדליך וואָס פערשטעלען דאָס לייב נאָר ביז עטוואָס נידעריגער פונ'ם פּופּיק... יוסף הצדיק ווייזט אויס איז דאָרט אַ היימישער מענש, וואָרום די נאַקעטע קינדערליך געהן צו צו איהם ווי די קליינע שעפּעליך, בייגען אָן צו איהם די געקרייזעלטע קעפּעליך ער זאָל זיי גלעטען.

— איהר זענט הונגעריג ? — זאָגט צו זיי יוסף הצדיק — אַט וועלען מיר באַלד עסען. מיר האָבען אייך געבראַכט אַלע גוטע זאַכען.

און ער רעכענט זיי אויס אַלע „גוטע זאַכען", וואָס מע האָט היינט געבראַכט, און די קליינע שעפּעליך קוקען זיך איבער, שלינגען די שליים און בעלעקען זיך. און יוסף הצדיק גלעט זיי די געקרייזעלטע קעפּעליך, שלונגט די שליים גלייך מיט זיי און בעלעקט זיך אַזש... זיי קוקען שוין ארוים מע זאָל געהן צום טיש, זיך נעמען צו דער אכילה... גאָט האָט זיי געהאָלפען, דער קעניג אחשורש נעמט זיך צום פלעשיל, גיסט אָן אַ גלעזיל בראָנפען און טרינקט דעם ערשטען כוס לכבוד דעם „הייליגען" יום טוב פורים ; און נאָך איהם נעמען אַלע צו גלעזליך בראָנפען ; און מע זעצט זיך צום טיש, אַלע פון גרוים ביז קליין, אחוץ פריידי־עטיל, וואָס פאַרעט זיך ביים אויבען ; און אפילו דער שוואַרצער קאָטער האַפּט זיך אויף, גלייכט זיך אוים דעם רוקען מיט אַ גענעץ און געהט צום טיש און שטעלט זיך אַוועק אַקעגען און וואַרט, טאָמער וועט ער עפּיס נאַשען פון דער סעודה... איך און יוסף הצדיק און די נאַקעטע שעפּעליך מיט די געקרייזעלטע קע־פעליך זעצען זיך אוים אַלע אויף אַ לאַנג בענקיל, וואָס הונקט אויף אַ פוס

און אַ פּאָרטרעט !

אַ שטאָלצע נְקֵבָה, אַ ריעז... אַ בליק פון איין אמת'ער שררה'לע, חאָטש זי פאַלט שוין אויף די קניע ! און דאָך, האָט זי עפּעס אַרום די ליפּען ; אַזוינס וואָס זאָגט עפּעס צו, וואָס רייצט און רופט צו זיך ; וואָס ציהט, און לאָזט זיך נישט אָבריַיסען...

איך בין דאָך אַ שניידער, האָב איך דאָך גענוג קליידער געמאָסטען, שענע נקבות און פּריצות געזעהען, וואָס זאָל איך אייך זאָגען — אַזוינס האָט זיך מיר אָפילו נישט געחלומט !

דער יֵצֶר הָרָע אליין !

דאָס האַרץ קלאַפּט אין מיר ווי ביי אַ גזלן !

איך פּערגעס שוין ווער איך בין, וואָס איך בין ; ווער און וואָס זי איז ; מיין באָבעס דאַגה !

איך ציה מיך אויס ווי אַ סטרונע און וואַרט אויף איהר ווי אַ וד אויף משיח'ן, ווי אַ פרומע נשמה אויף עולם הבא !

ס'גיט אַ קלונג! „די פּריצה געהט!" פּערטייטשט דער לאָקיי. נעמט ער מיך אָן, שטעלט מיך גלייך געגענאיבער דעם לעכיל אין טהיר, נייגט זיך פאַר מיר מיט אַ שמייכעל, און געהט ארויס פון סאָליע.

דאַכט זיך, ער מאַכט חוזק פון מיר, און ביי מיר, איז עס שוין קיין שפּאַס נישט ! און איך שטעה און ציטער אַ ריהר צו טהון מיט אַ ברעם.

און די פּאָר סעקונדען, וואָס איך בין געשטאַנען, זענען יאַהרען געוואָרען !

ווייטער אַ קלונג און עס קומט אריין דער לאָקיי, פערוואונדערט, און זאָגט :

— געפעלען, זאגט ער, נאר...

— פרעג איך : וואָס נאר ?

— נאר אומריין — זאגט זי — ביסט דו... אין באָד אריין הייסט זי דיך פיהרען !

און — איך וועל אייך דאָ נישט לאַנג ברייען...

איהר זעהט דאָך, אַז איך בין צוריק שניידער ; פערשטעהט איהר דאָך, אַז דער שדוך איז נישט עולה יפה געוועזען... נאר דער „געפעלען — נאר" איז געוועזען אָהן אַ שיעור און אָהן אַ ערך, דעם מאַרך פון די ביינער האָט עס מיר ארויסגעצויגען !

פריהער האָט מען מיך געבאַדען, דער ברוד זאָל אַראָב, דער שוויים זאָל אַראָב... מילא, איין אָרימער שניידער, פון וועג, נענאַנגען צו פיס, איז אָבער ווייטער —

— געפעלען, נאר...

וואָס נאר ? די מלבושים מיינע געפעלען איהר נישט...

זאָג איך דעם לאָקיי, איך וועל שיקען נאָך מיין שבת'דיגע קאַפּאָטע, — מאַך איך מיך, הייסט עס, גרויס ; פאַר אונז, זאָגענדיג, האָב איך קיין שבת'דיגע קאַפּאָטע נישט פערמאָגט !...

וויל זי אָבער, איך זאָל מיך אָנטהון דייטש...

ווילט זיך מיר נישט ! וואָס איז עס פּלוצלינג — דייטש ?

דערמאַנט מיך אָבער דער יצר הרע, אז איך האָב געזעהען אַ מאָל פראַנקפורט־ד'מיינער רב, וואָס איז ארומגעפאָהרען זאמלען נדבות אויף אַ ישיבה און אויך געגאַנגען דייטש, — מילא, אז אַ ראש ישיבה מעג, מעג איך דאָך אַוודאי, בעשטעה איך...

הייסט מען מיך אַוועקוואַרפען דעם ארבע כנפות, — טראַכט איך : הלמאי אַ יודענע, האָט אויך אַ חלק עולם הבא, און בעגעהט

און עס שאָקעלט זיך ; און מיר, קליינוואַרג, צולאַכען זיך פונ'ם הינקעדיקען בענקיל אַזוי ווי פון דער שענסטער קאָמעדיע, און ערשט דאָ דערזעהט מיך „חברה" און וואונדערט זיך : עפּיס אַ נייער, ניט קיין קענטליכער פּאַרשוין !

— ווער איז דער אָגרעס ? — פרעגט דער קעניג אחשורש.

יוסף הצדיק דערצעהלט זיי ווער איך בין און ווי איך קום אַהער. דעם עוֹלם איז דאָס אַ פָּנים שטאַרק געפעלען, מֵחמת איטליכער נעהט צו, טהוט מיך אַ זעץ איבער דער פּלייצע, אַ קניפּ אין בעקיל און איטליכער זאָגט איין אַנדער ווערטילי געוויינטליך צום נראָם, און די סעודה הויבט זיך אָן. פריידי־עטיל טראָגט צו פונ'ם אויבען שטאַרק געפעפערטע פיש מיט קאַרטאָפּלים, און חאָטש זיי זענען נישט פערפראַוועט מיט אַלערליי געווירצען ווי ביים ויידען רב מאיר ; נאָר זיי ווייזען מיר אוים דווקא ועהר בעטעמ'ט. איין חסרון נאָר וואָס זיי זענען פול מיט ביינדליך ! דערפאַר עסען אבער אַלע פון איין טעלער, און דאָס איז מיר דוקא שטאַרק געפעלען ; איטליכער שטופּט דעם נאָפּעל—ס'איז פרעהליך! נאָך די פיש נעמט „חברה" ווידער צו ביסליך בראָנפען, און מע טרינקט לְחַיים, און מע ווערט לעבעדיג נאָר אויף איין אַנדער אופן ; מע שטעהט אויף פונ'ם טיש, מע נעמט זיך פאַר די הענד און מע געהט נאָר אַ טענציל, און מע זיננט אַ לידעל :

וואָס מיר זענען
זענען מיר,
אָבער יודען
זענען מיר !
וואָס מיר האָבען
האָבען מיר,
אָבער צָרוֹת
האָבען מיר

— רוסקאַוואָ פעסניאַ ! — צושרייט זיך מאַנדריש אויף אַ קול — רוסקאָווא פעסניאַ פּאַדאַוואַי !...

און „חברה" זינגט אַ רוסיש לידעל, טאַנצט און פּלעסקעט צו מיט די הענד :

נאדראָ ונאַט
קאַק נוליאַט !
פערעד באנאָם
אָטוועטשאַט !
מי פּיאָם מי גוליאַיעם, —
וְאַתָּה מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם !
לאָמיר יודען טרינקען לְחַיִּים !
לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם !

— איאַ ס'איז ביי אונז גוט ? — זאָגט צו מיר יוסף הצדיק, וואָס האָט איבערגעחאַפּט דעם הונגער און איז געוואָרען גאָר איין אַנדער מענש. און ער נעמט אַביסיל בראָנפען, און ער גיט מיר אויך אביסיל בראנפען, און שלעפּט מיך טאַנצען. איך ווייס ניט וואָס מיט מיר איז די שִׂמְחָה אַזוי גרויס, נאָר איך פיהל מיך עפּיס זעהר אויפגעלייגט ; איך פיהל אַז ס'איז מיר גוט, גוט אָהן איין עק ! פּלוצים...

ו.

פלוצים עפענט זיך די טיהר און איך דערזעה דעם טאַטען מיט'ן רבין רב איצי און עס ווערט מיר פינסטער אין די אויגען. וואָס דער טאַטע האָט געקלעהרט, בשעת ער האָט מיך דערזעהען טאַנצען מיט „חברה" אין קאָהן ווייס איך ניט. איך האָב נור געזעהען, אַז ער איז געבליבען שטעהן צוגעקאָוועט צום אָרט, געקוקט אויף מיר, אויף דער חברה און אויפ'ן רבין... דער רבי האָט געקוקט אויף מיר, אויף דער „חברה" און אויפ'ן טאַטען, איך האָב געקוקט אויפ'ן טאַטען, אויף דער „חברה" און אויפ'ן רבין... און „חברה" האָבען געקוקט אויפ'ן טאַטען, אויפ'ן רבין און אויף מיר... קיינער פון אונז האָט ניט געקאָנט אויסרעדען אַ וואָרט. איז אַרוים געטראָטען ממוכן און האָט זיך אָנגערופען מיט אַ גראָם ווי זיין שטייגער איז.

זיך אָהן ארבע כנפות! גיב איך אוועק די ציצית... אז עס איז איהר איינגעפאלען!

פרענט מען מיך, צי איך קען רעדען פריציש לשון, זאג איך: אַוודאי! איך האָב דאָך געניִיט ביי פריצים! נעניִיט, געפרעסט, גע־מאָסטען... אויף פריציש לשון געזונגען זיך, געקרינט זיך, נעבעטען זיך, און די צייהן פערערדט... זאָגט מען: ניין, דאָס איז ווענינ! מען מוז קענען לעזען און שרייבען אויך!

גיט מען מיר אַ לעהרער... לערען איך גראַמאַטיק שוויץ איך! אויסלערנען וועל איך מיך, אַ יודיש קעפיל האָב איך... נאר און דא איז דער הונד בעגראָבען — לערען אומגעגעסען... פשוט אומגעגע־סען, ווארען עיקר שכחתי — האָטש אַ שניידער, נעהם איך מיט טהיי מיט נעבראָטענע קאַרטאָפעל, קיין טרפות עס איך נישט... איז מיר טאַקי שווער... פאַל איך אביסיל אָב... איך קען אַביסיל גראַמאַטיק, איך רעד שוין קיין מעשה נישט מיט דער רי״ש, נאר— איך פאַל אַריין אין דער דאָרר...

און די פריצה וויל דוקא אַ מענש!

עסען הייסט זי!

הייבט זיך ווייטער אָן אַ מעשה מיט׳ן יצר הרע!

פת עכו״ם, זאָגט ער, איז נישט פון די גרויסע זאַכען... אין אַסך יודישע הייזער קויפט מען שוין דייטשע זעמעל... פון חזיר רעדט מען נישט! פריצים עסען אויך אנאַנץ יאָהר קיין חזיר נישט... אלא וואס? וויעלקאַנאָץ? אָדער דו וועסט דיך ביז דעמאָלט צוגעוועגען, אָדער דו וועסט דיך דעמאָלט מאַכען קראַנק, לעגען אין בעט אַריין און הייסען דיר דערלאַנגען איינגעמאַכטס! און אפשר וועסט דו ביז דעמאָלט דער פריצה אַזוי געפעלען, אַז זי וועט אויך עסען כשר׳ס, און וועט דיר צוליעב מאַכען אַפילו אַ קוגעל!

העד איך איהם, לכתחלה, ווי׳ן רב... פאַר טרפות האָב איך אביסיל אָבשיי... אַ פריצה פערנעהט – גיהנם בעשטעהט! איין אייביגע זאך!

נעמט ער מיך אָבער, דער ממזר אויף קאַוויאָר...

און קאַוויאָר איז שוין אַ ספק.

ע־שטענס, — פון וואנעט, — זאָגט ער, — ווייסט דו, אַז קאַוויאר איז פון טרפה׳נע פיש; אפשר איז עס נאָר פון כשר׳ע פיש!

און צווייטענס – עסט מען קאַוויאָר מיט ציבאַלים!

שפרינג איך שיער אויס דער הויט אַרויס! שו׳ין דריי וואָכען דעם כשר׳ען ריח נישט געפיהלט; אוים מענש בין איך אהן אַ ציבאַלע!

טראַכט איך מיר, לאָזען זיי נור געבען קאַוויאָר! איך וועל עסען די ציבאַלים... פאַר דרך ארץ וועל איך קוים קוים פערזוכען די שוואַרצע רויגען אויך...

הויב איך אָן עסען קאַוויאָר; ווער איך אַביסיל פולער...

קוק איך אין שפיגעל אַריין—אַ גאַנצער מענש! וואָס אַ מענש— אַ גאַנצער פריץ בין איך! די אויגען ריין, אויסגעשלאָפען... די באַ־קען בליהען ווי די רויטע עפעל! און פלייצעס!

וואו די פאות זענען אהינגעקומען, אָסור אויב איך ווייס... צי האָט מען זיי מיר נישט אין שלאָף אונטערגעשניטען? די באָרד איז אויך ערגיץ אוועקגעקומען... מיין באָבעס דאנה! אומשטיינס געזאָגט, וואָס מיין גאַנץ שניידעריש שפיצינ בערדיל איז ווערט געווען! אָבער אַ יונג מיט די ביינער בין איך... דער פריצה געפעלען מוז איך!

האָב איך דאָך אָבער פאָרט אַ שטיקיל יצר טוב אין מיר; הייבט ער אָן זאָגען: ווי הייסט, נישט מיט קיין יודיש קינד...

קומט דער יצר הרע און פערמאַכט איהם דאָס מויל.

— וואָס שטעהט איהר אין איינע יסורים? ס׳איז דאָך היינט עפּיס פורים? לאָמיר מאַכען אַ כוסה, און דווקא אַ גרויסע! פערבייסען מיט פלאדען, סע האָט זיך געפונען אייער שאָדען!..

און ממוכן טראָגט אונטער דעם טאַטען אַ גלעזיל בראַנפען מיט פערבייסען, דער טאַטע שטופט איהם אב פון זיך אהן ווערטער. ממוכן פאַלט ביי זיך ניט אַראָב און רעדט ווייטער.

הנגיד רב אשר ב״ר מאיר! איך געפעל אייך ניט אין שלייער? וועל איך טרינקען אַליין, ונאמר אָמן!...

און ממוכן קעהרט איבער דאָס גלעזיל בראַנפען און זינגט אַ ליעדעל:

וואָס מעהר קבצן
מעהר הוילאַנקע!
וואָס מעהר נגיד
מעהר סאַבאַקע!
וואָס מעהר אביון,
מעהר ספיוואַקע!
וואָס מעהר עושר
מעהר סוויניאַקע...

— מאָנדריש וואָס שווייגסט דו? מאַך זיי אַ מי שברך די נגידים פון שטאָדט און טרונק אַ כוס פון זייער כבוד וועגען!

און מאָנדריש ניסט זיך אָן אַ גלעזיל בראָנפען און מאַכט אַ מי שברך די נגידים פון שטאָדט:

„מי שברך! נעמען זאָל זיי קורח! קורח זאָל זיי נעמען! עסען זאָלען זיי ווערעם! ווערעם זאָלען זיי עסען! אָן נאָט זאָלען זיי פערנעסען! פער־געסען זאָלען זיי אין גאָט! שיכור זאָלען זיי זיין ווי לוט! ווי לוט זאָלען זיי זיין שכור, אין מויל זאָל זיי זיין ביטער! ביטער זאָל זיי זיין אין מויל! שיסען זאָל זיי אַ קויל! אַ קויל זאָל זיי שיסען!....

— וואָס שווייגט איהר זיי, רב אשר׳ל!? — רופט זיך אָן דער רבי רב איצי און טהוט אַ רעכטען שמעק טאַבעק און אַ קנאַק מיט צוויי פינגער אין דער לופטען.

— איהר זעהט דען ניט אַז ס׳איז שכורים? — זאָגט דער טאַטע אויסער זיך פון כעס און נעמט מיך אָן ביי דער האַנד אַזוי שטאַרק, אַז עס טהוט מיר וועה, און מיר געהען אַרויס אַלע דריי פּי׳נס קעניג אחשורש אָהן אַ זייט געזונד. אין דרויסען שטעלט זיך דער טאַטע אָב, טהוט אַ קוק אויף מיר, און שענקט מיר צוויי רעכטע פעטש.

— דאָס זאָגט ער — איז ערשט איין אופנאָב. דיין פּסק וועסט דו ערשט האָבען אין דער היים פונ׳ם רבין... הערט ושע צו, רב איצי! איך געב אייך איהם איבער אויף אייערע הענד! איהר זאָלט איהם קאָטעווען וויפיעל עס וועט אין איהם אַריין! בלוט זאָל נעהן! אַזאַ בחור׳ל פון כמעט דאָס נייענטע יאָהר! ער זאָל געדענקען ווי אַזוי נאַכצולויפען פורים שפּילער, קאָמעדיאַנטשיקעס, שלעפּערעס!.. פערשטעהרען אַלעמען דעם יום טוב!..

איך לאָז נישט קיין טרעהר, נאָר איך פיהל אַז עס פלאַמט מיר אַ באַק און דאָס האַרץ איז מיר שוועהר ווי אַ שטיין. איך קלעהר נישט פון דעם פּסק וואָס איך וועל האָבען אין דער היים פונ׳ם רבין. מיין קאָפּ איז מיר נאָר ערגיץ אַנדערש. מיינע מחשבות וועגען נאָר דאָרטען, ביים קעניג אחשורש, ביי יוסף הצדיק, ביי די קליינע נאַקעטע שעפעליך מיט די גע־קרייזעלטע קעפעליך, און אין די אויערען הערט מיר ניט אויף צו קלינגען דאָס זיסע רוסישע לידעל:

נאָדראָ זנאָט
קאַק גוליאַט!
פערער באַגאָם
אטוועטשאַט!
מי פיאָם! מי גוליאַיעם!
ואתּה מלך חי וקים
לשנה הבאה בירושלים!...

— ווי הייסט זאָגט ער, און משה רבינו מיט בת יתרו? וואָס? איי וואָס, — קודם מתן תורה, אבער משה רבינו, נישט קיין פוסטע שניידערל...

און אֶסתר המלכה איז אויך, דאַכט זיך, א יודיש קינד געווע־זען, אַ שפּאַס — אֶסתר המלכה, און האָט גענומען א גוי — איין אחשורש! אַזאַ נאַרישען אחשורש... און מען מאַכט נאָך אַ יום־טוב דערפון!

איי וואָס? זי האָט יודען א טובה געטהון, וועסט דו אויך טובות טהון! די פריצה האַט קיה, וועסט דו זיי אַוועקגעבען ביליג די פּאַכט... זי האָט קרעצמים, וועסט דו אריינזעצען יודען... וועסט זעהן, עס וועט זיין אַ יום־טוב!

דער יצר טוב וואָלט אפשר נעענפערט, קומט אָבער באותו הרגע אַריין די פריצה, הער איך איהם נישט!...

בכבודה ובעצמה די פריצה, — טויזענד מאָל שענער פאַר'ן פּאָרטרעט! און אַ לאָקיי טראָגט נאָך אַ גאָלדענע טאַץ... אויף דעם טאַץ צוויי גאָלדענע בעכער, איין אַלטע פלאַש וויין...

„לחיים" וויל זי מיט מיר טרינקען...

„נסך" שרייט דער יצר טוב.

„וואַנצען!" פערטויבט איהם דער יצר הרע...

און באמת, וואָס איז פסח נאָך גאַהלען די באָרד, אָנטהון דייטש, עסען טרפות? זעין איך מיך איהר צופיסענם און טרונק...

לחיים און לחיים!

זי גיסט; איך טרינק!

נאָך אַפּאָר כוסות קוש איך איהר די זוים פון קלייד...

נאָך א כוס! דערלאַנגט זי מיר די שפּיץ פינגער צום מויל... לאַנגע, שמאָלע, וויים־רויטליכע פינגער... כצפיחות בדבש!

פרעגט זי מיך, אויב איך וויל טרונקען איהר געזונד פון איהר פּאַנטעפאַלע...

— א שאלה דאס איז!

זה איז נור א שאד וואס זי האָט אַזוינע קליינע פיסאַליך — אויף קליינע פאַנטעפאַליך! פאַנטאַפעל וואָלט איך אויסגעטרונ־קען, שטיוועל, פויערישע וואַסער־שטיוועל!

זין איך דאָך אָבער אַ שניידער, טהו איך מיר איין עצה! טרינק איך צוויי פּאַנטעפאַליך; נאָך אמאָל צוויי...

פרעגט זי מיך צי איך קען זינגען?

א שאלה דאס איז?

וועלכער שניידער קען עס נישט זינגען?

דער קאָפּ דרעהט זיך, די צונג לויפט אַביסיל, נאַר זינגען מוז מען, אַ שניידער־ליין, אהן אַ גלעזעלע און אָהן געזאַנג איז נישט מעגליך!

שטעל איך מיך אויף און הויב אָן!

און וואָס הויב איך אָן?

מיין אַלט ליעדעל, אלע זינגען עס!

— וואָס מיר זענען, זענען מיר,
אָבער יודען זענען מיר!
וואָס מיר טהוען, טהוען מיר,
און כפרות שלאָגען מיר!

הערט זי כפרות; גיט זי אַ קלונג...

קומען אַריין דריי לאַקייען, פרעגען מיך נישט אַ וואָרט, נעמען מיך אָן און וואַרפען מיך אַרויס דורכ'ן פענסטער!

פאַל איך...

גוט וואָס איך בין געפאלען אויף עפּיס ווייכס; די ביינער וואָלט איך געקליבען!

מיין איך, איך בין געפאַלען אויף הויך גראָז, ווייזט זיך אוים — אויף בעט געוואַנט...

אויף יונה דבשה'ס בעט בין איך געפאַלען!

אַ שכור'ער, פורים'דיגער חלום געוואָרען!

צו אַלדע שוואַרצע יאָהר, צו זייערע קעפּ, צו מיינע שונאים'ס קעפּ...

מילא, איך האָב געוואָלט געהן צו יונה דבשה'ן און געגאַנגען, א שיינע כפרה!

אַ בייזער חלום, — מיין באָבעס דאגה!

זיי זאָגען אָבער, אַז שכור'ערהייט בין איך פאַר יונה דבשה'ס טאָכטער, וואָס קוקט אויף מיר מיט צוויי שיסעל סמעטענע ווי א שאָף אויף זאַלץ, אַ חתן געוואָרען — דאָס איז נישט גוט!

י. ל. פרץ.

אין שני.

ערצעהלונג

פון מ. ספעקטאר.

I.

עס איז געוועזען אין דעם יאָהר, ווען עס איז געשטאַנען דער לאַנגער שטאַרקער ווינטער, כמעט ביז פּסח האָט מען געזעהן אויף די פעלדער ליגען שניי, יום־טוב האָט געקאָפּעט פון די דעכער און אַלטע לייט האָבען דאַן דערצעהלט, אַז שוין זייט צוואַנציג יאָהר, ווען עס איז געוועזען דער ערשטער „פריזעוו", איז אַזאַ גרויסער לאַנגער ווינטער ניט געוועזען.

און ווי יעדעס יאָהר דריי־פיער טעג פאַר פורים האָט זיך לייזער לאָפּאַטניק אויך דעם ווינטער געקליבען אין וועג אַריין. די שמחה אין זיין נידריג האַלב פינסטער שטיבל איז דאַן געוועזען גרוים, דעם גאַנ־צען ווינטער האָבען די קינדער און זיין ווייב געוואַרט אויף זיין רייזע, נאָר לייזער אַליין איז דאַן געוואָרען טרויריג, זיינע פערוואַקסענע ברעמען האָבען זיך מעהר אַנגערוקט איבער די אויגען, און ער האָט זיך געשעמט יעדען גלייך אין די אויגען קוקען... נאָר פאַהרען מוז ער...

— ווען וועט מיך שוין גאָט בעפרייען פון מיין פאַהרען יעדעס יאָהר פאַר פורים, פלעגט לייזער טראַכטען און אַ שטילען זיפץ געבען, אַז זיינע קינדער זאָלען ניט בעמערקען. ער פלעגט זעהן ווי זיי פרעהען זיך און בלישטשען מיט די אויגעליך פון שמחה, ווי זיין ווייב קוקט אויף איהם מיט א תפילה, וואָס האָט דאָס האַרץ געריסען איף שטיקער, דאַן פלעגט ער זיך אָננעמען מיט קוראַזש און איז געוועזען גרייט אויף אַלעס און האָט זיך געקליבען אין וועג אַריין...

אין יאַליסאַוועטגראַד, וואו לייזער האָט אַ סך יאָהרען געוואָהנט און וואו יעדער האָט איהם געקענט, האָט ער זיך געשעמט פורים בעטען אַ נדבה, ער וואָלט געשטאָרבען פאַר בושה, ווען איימעצער זאָל זיך דאָ דערוויסען און ער פלעגט דערום יעדעס יאָהר אויף פורים פאַהרען קיין קרעמענטשוג און פון דאָרט אויף שושן־פורים פאָהרען נאָך אַפּאַר־סטאַנציעס קיין פּאַלטאַווע.

ווי קומט דאָס צו לייזער לאַפּאַטניק, וואָס האָט מיליאָנען זעק מיט ברויט אויף זיינע פּלייצעס איבערגעטראָגען און גאַנצע בערג ווייץ

און קאָרען מיט זיין לאַפּאַטע איבערגעקעהרט, ווי קומט דאָס צו איהם, מיט וועלכען זיין ווייב פלעגט שטאָלצירען און פאַר וועלכען זי פלעגט ליבען דעם וואָס לעבט אייביג, וואָס האָט איהר באַשערט אַ מאַן מיט "גילדענע הענד". לייזער האָט געקענט אַרבייטען פאַר דריי, קיין אַרבייטער האָט זיך מיט איהם ניט געקענט פערגלייכען, קיינער האָט אַזוי גרינג ניט געטראָגען אויף טרעפּ זעקס און זיבענפודיגע זעק ווי לייזער. ביי קיינעם האָט זיך אַזוי שען ניט געשיט פון דער לאַפּאַטאַ די זערנעס, ווען מען האָט דעם ווייץ געליפטערט,—אַזוי שען און גלייך ווי די טראָפּענס פון אַ רעגען. ביז צוויי רובל אַ טאָג פלעגט לייזער קענען פערדיענען מיט זיינע גילדענע הענד און זיין ווייב און קינדער זענען שטענדיג געווען זאַט און אָנגעטהון, אין זיין שטוב האָט זיך יעדען טאָג געקאָכט אַ מיטאָג פון פלייש און ביים עסען האָט זיך לייזער ניט געשפּאָרט נעמען אַפּאָר ביסליך בראָנפען,—און שבת?—שבת איז אין זיין שטוב געווען ווי ביים גרעסטען גביר,—פון מיטאָג ביז מנחה־דאַווענען איז מען געשלאָפען ווי נאָך אַ באָד... און זיך דערנאָך געפיהלט אַזוי געזונד און שטאַרק אַז מען איז געווען גרייט ווידער אַ גאַנצע וואָך בערג איבערקעהרען.

נאָר איין מאָל, ווען לייזער האָט געטראָגען דעם צוועלפטען זאַק אויף די טרעפּ, ער האָט נאָך געהאַט פינף טרעפּ צו געהן מיט דער משא, האָט זיך פּלוצים דער זאַק עפּיס אַ דרעה געטהון, ער געדענקט ניט ווי אַזוי, ער האָט נור געוואָלט דעם זאַק העכער אויף די פּלייצעס אונטערוואַרפען, נאָר עס האָט עפּיס געגעבען אַ קנאַק — און ווייטער געדענקט ער גאָר ניט...

ווען מען האָט איהם פון בקור־חולים אויסגעשריבען, האָט ער זיין ווייב און קינדער ניט דערקענט, אַזאַ שלעכט פּנים האָבען זיי אַלע בעקומען, אָהן זיינע גילדענע הענד האָבען זיי געבעך די גאַנצע צייט געהונגערט. לייזער האָט שוין נאָך זיין קרענק ניט געקענט טראָגען קיין זעק ווייץ און אַרבייטען מיט דער לאַפּאַטע און ער האָט אָנגעהויבען שטעהן צווישען די קלייטען אין מאַרק ווי אַ פּראָסטער שטאָדט־טרעגער. קליין זענען געוואָרען זיינע פערדיענסטען, איבער זיין ביין, וואָס האָט איהם ניט אויפגעהערט ברעכען און וועה טהון, האָט ער ניט געקענט קאָנקורירען מיט אַנדערע טרעגער, נאָר קליינע פּעקליך האָט ער געקענט טראָגען, אָבער וויפיעל מאַכט זיך אין טאָג אַזוינע גרינגע פּעקליך? ער פלעגט קומען אַהיים מיט צעהן־פופצען קאָפּיקעס און אַמאָל מיט גאָר ניט.

נאָר ווי אַזוי עס איז, האָט מען ביז פּורים געלעבט האַלב הונגעריג, ווייטער אָבער האָט מען שוין ניט געקענט אויסהאַלטען. קיין גאַנץ העמד אויפ'ן לייב, אַ גאַנצען ווינטער זענען זיינע קינדער געלעגען נאַקעט און באָרוויס אין שטוב, ניט אָנגעקוקט די ליכטיגע וועלט, און דאָ הויבט זיך באַלד אָן דער גרויסער יום־טוב. די פּאָר רובל דירה געלד האָט מען אויך צוגעזאָגט אויף נאָך פּורים, מען זאָל ניט אַרויסוואַרפען אויף דער גאַס אין מיט'ן ווינטער, וואָס טהוט מען? חאָטש לעג זיך און שטאַרב און... לייזער לאַפּאַטניק פלעגט פאָהרען אויף פּורים קיין קרעמענטשוג און קיין פּאָלטאַווע...

אַלע צרות, נויט און הונגער, וואָס זיין ווייב און קינדער האָבען דאָס גאַנצע יאָהר איבערגעליטען, האָבען זיי פערגעסען, ווען לייזער פלעגט זיך קלויבען אין וועג אַריין. אַ בעסער לעבען מיט גוטע האָפענונגען האָבען זיי שטענדיג ערוואַרטעט פון זיין וועג, אַלעס גוטס פלעגט ער פון וועג ברייגגען און דערצו צוואַנציג רובל מזומן, גרינגער האָט זיך אָנגעהויבען לעבען, ליכטיגער איז געוואָרען אין די אויגען און דאָ האָט זיך באַלד אָנגעהויבען דער ליעבער וואַרעמער ליכטיגער זומער...

II.

נערעַש'ט האָט זיך איצטער אין לייזערס שטיביל, זיין ווייב האָט איהם אָנגעפּאַקעוועט אין אַ זעקיל דריי פינפפונטיגע קאָרענברויט, אַ פּאָר קנאָבעל, עטליכע ציבעלעס און אַ פלעשיל ספּירט, אַזאַ באַגאַזש האָט ער יעדעס יאָהר מיטגענומען אין וועג. זיך פערלאָזען אויף קרעמענטשוגער מאַרק־ברויטליך האָט לייזער ניט ליעב געהאַט, זיי וואָלטען איהם געקלעקט אויף איין צאָהן און וואו זאָל ער נעמען אַזוי פיעל געלד? זיין ווייב פלעגט איהם פון לעצטען, פון געבאָרגטען אָבבאַקען אַ געבעקיל ברויט, ער זאָל האָבען אויף דער גאַנצער צייט, וואָס ער וועט זיין אין וועג און אָהן אַ ביסיל בראָנפען האָט לייזער עד־היום ניט געקענט עסען.

ער האָט אָנגעטהון זיין וואַטאָווע לאַנג לייביל, פון וועלכען עס האָט אַרויסגעשטעקט קויטיקע שטיקער וואַטע, זיך אַרומגעוויקעלט מיט אַ שטריק, אָנגערוקט זיין היטעל, זיך אַרומגעבונדען דעם קאָפּ מיט דעם ווייבס צוריסענע פאַטשיילע, פערבונדען די צוריסענע שטיוועל מיט שטריקליך, זיי זאָלען אין גאַנצען ניט צופאַלען, אַ מאַך געטהון זיין ווייב און קינדער מיט דעם קאָפּ און מיט דעם זעקיל אויף די פלייצעס איז ער אַוועק צום וואָגזאַל.

אַ שניי האָט געשאָטען און אונטער די פיס האָט געסקריפּעט; ווען ער איז געקומען אויף דעם וואָגזאַל, האָט ער געהערט אַז קיין "פּאָוועסטקע" איז נאָך ניט דאָ, דער צוג האָט פערשפּעטיגט איבער דעם גרויסען שניי, מען האָט געוואַרט אין וואָגזאַל אַ צוויי שעה, אייניגע האָבען זיך אומגעקערט צוריק אין שטאָדט אַריין, נור לייזער האָט געמוזט זיין אויף פּורים אין קרעמענטשוג.

אין אַ שעה אַרום האָט זיך געעפענט די קאַסע. לייזער האָט געקויפט אַ בילעט, דער צוג איז אָנגעקומען, און ער איז אַריין אין וואַגאָן. די וואַגאָנעס האָבען אָנגעהויבען ריהרען. לייזער האָט קיין פּלאַץ ניט געפונען, וואו זיך צו זעצען, חאָטש פּלעצער איז געווען גענוג, נאָר דער האָט פערנומען צוויי פּלעצער און דער האָט זיך אויסגעצויגען אויף דער גאַנצער באַנק, קיינער האָט איהם ניט פאַרגעלעגט קיין פּלאַץ, און ער האָט ניט געוואָגט זאָגען איימיצען, מען זאָל איהם אויך לאָזען זיצען, ער איז געוואָהנט צו שטעהן און קיינעם ניט שטערען און לייזער איז איצט פאָהרענדיג געשטאַנען.

איינע אַ דאַמע וואָס איז געלעגען אויסגעצויגען אויף אַ באַנק, האָט אָנגעהויבען רעדען צו איהר אַקעגענדיגען שכן, אַ יונגער מאַנטשיק אין פּענסנע.

— דער שמוטציגער באָסיאַק שטעהט די גאַנצע צייט נעבען מיין באַנק און דענקט גאָר ניט אַוועקצוגעהן.

— אַזוינע "פּאַסאַזשיערען", האָט דער יונגערמאַנטשיק געענטפערט, וועלען ניט אַוועקגעהן, ביז מען וועט זיי ניט אַוועקטרייבען.

לייזער האָט פערשטאַנען אַז מען מיינט איהם, איז ער אַוועקגעגאַנגען פון דער דאַמעס באַנק און זיך געשטעלט אויף איין אַנדער אָרט.

דער שניי הערט ניט אויף צו שיטען און שיטען, אַלע פינף מינוט שטעלט זיך דער צוג, מען הערט לאַפּעטעס שאָרען, מען הערט ווי מען לויפט אַרום דעם צוג, דער ווינד וואָיעט און פּאַטשט אין די פענסטער. אין וואַגאָן חאַפּען זיך אַריין אַרבייטער, וואָס רייניגען דעם וועג אָבגעשיט פון קאָפּ ביז די פיס מיט שניי—ווייסע ווי מתים, זיי ווילען זיך דאָ

אַביסיל אַנוואַרמען, נאָר מען טרייבט זיי באַלד אַרויס ווייטער אַרבייטען.—דער צוג ריהרט וויעדער.—

די נאַכט האָט זיך אַנגערוקט, און דער צוג שלעפּט זיך ווי מיט אקסען, די פענסטער זענען פערפראָרען און פערשאָטען מיט שניי.

לייזער האָט ענדליך געפונען אַ פּלאַ׳ץ און זעצט זיך צו. אַ פּריילין, וואָס זיצט אויף דער באַנק, רוקט זיך אָב פון איהם מיט אַ זויערער מינע, לייזער וויל איהר ניט שטערען און רוקט זיך ביז צום עק באַנק, נור אַ שטיקעלע באַנק פערנעמט ער, אבי זיך אַנצושפּאַרען — אַ דרימעל צו האַפּען.

אויף דער ערשטער סטאַנציע שטעהט דער צוג דריי שעה, די פּאַסאַזשירען זענען אויסער זיך פאַר וואָס מען פאָהרט שוין ניט, לייזער בעט גאָט, ער זאָל האָטש מאָרגען אנקומען קיין קרעמענטשוג, איין טאָג זאָל ער זיך האָטש קענען אויסרוהען און אויסשלאָפען, דערנאָך איז אסתר־תּענית—דאַרף מען פאַסטען און פּורים מוז מען אַרומלויפען דעם גאַנצען טאָג ביז שפּעט אין דער נאַכט, די אַנדערע האַלבע נאַכט מוז ער פאָהרען קיין פּאָלטאַווע. שושן־פּורים ווייטער אַרומלויפען, ער וואַרט אויף די צוויי טעג אַ גאַנ׳ץ יאָהר און ווען ער קומט ניט חס־ושלום מאָרגען קיין קרעמענטשוג איז ער אומגליקליך.

— מאָרגען איז ביי מיין פּ י פּ ע ן געבורסטאַג, זאָגט די דאַמע צום יונגען מאַנטשיק אין פענסנע. איך האָב אַזוי פיעל מַתּנות איי יעלסיוועטגראַד פאַר איהר געקויפט, שטעלט אייך פאָר מיין לאַגע, אַז איך וועל ביים מלאַכ׳ל אויף דעם געבורטסטאָג ניט זיין, איך וועל עס ניט איבערטראָגען. די דאַמע נעמט אַ טיכיל צו די אויגען און וויל וויינען.

דער יונגערמאַנטשיק טרייסט זי, אַז מאָרגען וועט זי געוויס זיין צו הויז פאַר פריה. אמת דער שניי הערט ניט אויף, נאָר אויף דעם וואַגזאַל האָט איהם דער „נאַטשאַלניק“ געזאָגט, אַז מען האָט אויף דער ליניע אַרויסגעשיקט טויזענטער אַרבייטער און די דאַמע נעמט צו דאָס טיכיל פון די אויגען און בערוהיגט זיך.

צו יעדענס גרויסע פרייד הויבט אָן דער צוג פון סטאַנציע צו ריהרען, אַלע ווערען פרעהליכער און לייזער בינט איבער די שטריקליך אויף די לעכער פון זיינע שטיוועל.

— דאָ איז ניט קיין „אובאַרניע“, זאָגט איהם די פריילין, אַך! פאָהרען מיט דעם דאָזיגען „נאַראָד“ איז אַ ריין אַבקומעניש. קלאָגט זי זיך פאַר איהר אנטקעגנענדיגען שכן מיט אַ באַבראַווע היטעל.

— פערנעמט זיך פון דאַנען, ווען ניט רוף איך דעם קאָנדוקטאָר,— טרייבט איהם דאָס באַבראַווע היטעל און לייזער געהט זוכען איין אַנדער פּלאַ׳ץ.

און דער שניי שיט און דער צוג שטעלט זיך אַלע מאָל.

III

שוין דעם צווייטען טאָג אַז דער צוג שטעהט אויף איין אָרט אין מיט׳ן פעלד פערשאָטען מיט שניי ביז די פענסטער, די פּאַסאַזשירען זענען אויסגעמוטשעט, פרויען קרעכצען, קינדער וויינען און מאַנסבילען זיצען מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ, איינער האַקט מיט דעם מויל אויף אַ פענסטער, ער זאָל קענען עפּיס זעהן וואָס טהוט זיך אין דרויסען, נאָר מעהר ווי שניי זעהט מען ניט. די קאָנדוקטאָרען זאָגען אַלע מינוט צו אַז מען וועט אָנהויבען פאָהרען, נאָר מען שטעהט אויף איין אָרט, יעדער איז פערטיפט אין זיינע טרויריגע געדאַנקען און אַלע רעדען וועגען איין זאַך:

— איך וואָלט איצט געטרונקען אַ גלעזיל טהע.

— איך וואָלט זיך דערקוויקט מיט אַ גלאָז וויין.

— טרינקען קען מען שניי, וואו נעמט מען בעסער אַ ביפשטעקס מיט געבראָטענע קאַרטאָפעל.

— און איך וואָלט אייך אַלעס מוחל געוועזען און זיך אַ נידערגעלעגט אונטער איין איבערבעט און זיך גוט אויסגעשלאָפען.

שוין דעם צווייטען טאָג אַז אַלע הערען ניט אויף וועגען דעמזעלבען צו רעדען און קייען איבער דאָסזעלבע דאָס הונדערסטע מאָל, און עסענווארג געפינט זיך אין וואַגאָן וואָס ווינציגער, נור ביי געצעהלטע מענשען.

די דאָמע מיט דעם יונגען מאַנטשיק אין פענסנע זיצען שוין לאַנג מיט לייזערען אויף איין באַנק און עסען פון זיין טאָרבע און רעדען מיט איהם פריינדליך, די פריילין און דאָס באַבראַווע היטעל קוקען מיט קנאה און מיט כּעס אויף דער דאָמע מיט דעם יונגען מאַנטשיק, זיי האָבען אָנגעהויבען צו קוקען אויף לייזערען מיט גוטע אויגען.

לייזער פאַסט, עס איז היינט אסתר־תּענית און ער טראַכט ווי גוט וואָלט געוועזען, ער זאָל איצטער זיין אין שטאָדט: ער וואָלט געוועזען אין בּית־המדרש, וואו עס איז אַזוי וואַרעם, אויף דער נאַכט וואָלט מען געלייענט מגילה, געקלאַפּט המן׳ן און דערנאָך זיך געוואַשען און געגעסען נאָך דעם תּענית, עס קלעמט שוין אַזוי דאָס האַרי׳ץ, ביז נאַכט איז נאָך צו וואַרטען אַ שעה דריי פיער; גוט, וואָס ער האָט נאָך אין טאָרבע ברויט און אין פלעשעל איז נאָך דאָ אַביסיל ספּירט.

אַלע האָבען פערגעסען אין זייערע אינטערעסען און נייטהיגע געשעפטען וועגען וועלכע זיי פאָהרען מיט דעם צוג. די דאָמע וועגען פּיפּעס געבורסטאַג און לייזער, אַז ער מוז זיין פּורים אין קרעמענטשוג, יעדער האָט נור געטראַכט וועגען איין געדאַנק—וועגען עסען, און לייזער האָט אויך געטראַכט, עס זאָל שוין ווערען נאַכט, ער זאָל עפּיס עסען, עס הונגערט שטאַרק.

די פריילין מיט דעם באַבראַווע היטעל האָבען זיך צו לייזערן צוגערוקט נעהנטער, אָנגעהויבען רעדען מיט איהם, ביז זיי זענען אַיבערגעגאַנגען אויף דעם, ער זאָל זיי לייען אַ שטיקיל ברויט און לייזער האָט גלייך פאַר זיי אויך אָבגעשניטען אַ שטיק.

— איז ניט דאָ ביי עמיצען אָ־דע־קאָלאָן אָדער אַביסיל בראָנפען? איז איינער אַריינגעלאָפען פון צווייטען וואַגאָן, דאָרט איז אַ פרוי שלעכט געוואָרען. לייזער איז באַלד אַהין געלאָפען מיט זיין טאָרבע און פלעשעל, מען האָט אויסגעגאָסען אויף איהר קאָפּ דעם בראָנפען און געריבען די שלעפען.

— איך בין הונגעריג, — האָט זי געזאָגט, ווען זי איז געקומען צו זיך, און לייזער האָט ווידער געעפענט די טאָרבע.

די פרוי דאָט אַרויסגענומען אַ פאָר רובל און איהם געוואָלט בעצאָהלען.

— איך בין ניט קיין בעקער און פערקויף ניט קיין ברויט, — האָט ער געענטפערט.

עס איז געבליבען נאָך אַ שעה צו נאַכט, לייזערן איז אויפגעקומען אויף דעם געדאַנק אַז איצטער לויפען יודען אין שול לייענען די מגילה, באַלד ענדיגט זיך דער תּענית, ווי פרעהליך איז איצט אין קרעמענטשוג! און ער האָט זיך אין אַ ווינקעל וואַגאָן געשטעלט דאַווענען מנחה און מעריב.

ווען ער האָט אָבגעדאַווענט, איז ער אַרויסגעגאַנגען אויף דער פּלאַשטשאַדקע פון וואַגאָן זיך וואַשען צום עסען מיט שניי.

ער האָט צובינדען די טאָרבע און גאָר ניט געפֿונען... די פֿלאַש איז אויך געווען ליידיג...

— איך האָב פֿערגעסען איבערלאָזען, האָט ער געבאָרמאָטשעט אונטער דער נאָז און געסמאָטשקעט מיט די ליפּען. ער האָט זיך דערמאָנט אין דער פֿרוי אין צווייטען וואַגאָן, ווי מען האָט איהר גע־ריבען דעם שטער־ען מיט זיין בראָנפֿען, ווי זי האָט דערנאָך געגעסען זיין ברויט און איהרע אויגען האָבען נעקוקט אויף איהם און געבלישטשעט פֿאַר פֿרייד... וואַרעם און גוט איז איהם ערגיץ געוואָרען און ער זעהט נייע בילדער: דאָס וואַרעמע בית המדרש, ער הערט לייענען מיט אַ שען זיס קול די מגילה און מען קלאַפּט פֿרעהליך המן־ן, מען עסט געשמאַק וועטשערע און מען לעגט זיך [illegible] אָרמער הרובע אין בית המדרש שלאָפֿען [illegible] באַנק מיט זיין ליידיגער טאָרבע אין די הענד...

— אַ מענשען איז ניט גוט געוואָרען, ער חלש'ט! האָט מען געשריען, מען האָט געבראַכט שניי און איהם דערמיט געריבען די שלעפֿען.

קיינעם איז ניט איינגעפֿאַלען, אז דער וואָס האָט יעדען געטהיילט פֿון זיין טאָרבע ברויט, זאָל אליין בלייבען חלשות פֿון הונגער...

אברהם'ל דער טוידטער.

פֿון

דוד פינסקי.

איך בין געשטאַנען ביי קאַצמאַן דעם באַקאַלייהענדלער אין קראָם, ווען עס איז אריין אַ קליין, זעהר אָרים אָנגעטהון יודיל פֿון אַ יאָהר פֿינף און דרייסיג מיט אַ ברייטער שוואַרצער באָרד, וואָס האָט בעדעקט זיין ברייט, דאַר פּנים, מיט קליינע, שוואַרצע אויגען, אַרום וועלכע עס זענען געלעגען בלויע רעדער, און ניט־טאָ, מיט אַ גע־בעט, ניט־טאָ מיט אַ הניפה'דיגען שמייכעל האָט ער ארויסגערעדט:

— גוט מאָרגען, ר' סענדער!

קאצמאַן האָט אַ וואָרף געטהון אויף איהם אַ בייזען בליק, וועגענדיג מיין קויפּעכטס, און מיט בעם געענטפֿערט:

— דו האָסט נישט וואָס צו געהן צו מיר. איך האָב געזאָגט: ניין — איז ניין! אַזעלכע מענשען דאַרף איך נישט.

— עֶרֶב פּסח, ר' סענדער, זאָגט אַליין, האָט דאָס יודיל געזאָגט מיט דעמזעלבען טאָן. — איהר האָט דאָך קיין מענשען ניט... קיין מענשען.

— איך בעט דיך, נישט זאָרנען פֿאַר מיר, האָט קאַצמאַן אבגע־האַקט. — ז'ו וועסט ביי מיר נישט זיין.

— ערב פסח... האָט ווייטער אָנגעהויבען דאָס יודיל. — און איך וואָלט וועלען גלאַט וויסען, וואָס האָב איך דא אַזוי פֿער־זינדיגט...

— נו, הער, געה! קאַצמאַן איז רויט געוואָרען און אַ מאַך געטהון מיט דער האַנד אויף דער טהיר.

דאָס יודיל האָט אָבגעשמייכעלט, מיט דעם איינענעם טאָן אָב־געקרעכצט, עפּיס אַ מורמעל געטהון און איז אַרויס.

— אזא פֿאַרך! האָט קאַצמאַן איהם נאָכגעשיקט — איך זאָג אייך היינטיגע מענשען... נ־נ־נו־ו־ו! האט ער זיך געווענדט צו מיר, אָבגעבענדיג מיר מיין קויפּעכטס.

איך האָב גענומען דאָס פּעקיל און בין שנעל אַרויס נאָך דעם „היינטיגען מענשען".

ער איז געשטאַנען נישט ווייט פֿון קראָם; אַרום איהם איז געווען אַ רעדיל פֿון נאָך „מענשען". איך בין צוגעגאַנגען צום רעדיל.

— און וויל נישט נעמען?... האָט איינער גערעדט גאַנץ ער־שטוינט. — אַ־אַ־אַ! ער האָט ארומגעקוקט די ארומיגע, דריקענדיג די אקסלען און טרייסלענדיג דעם קאָפּ.

— אָט דער הערר האָט אויך געהערט, האָט געזאָגט דאָס יודיל, ווייזענדיג אויף מיר. אלע אויגען האָבען זיך געווענדעט צו מיר.

— איין אַכְזָריות! האָט אַ צווייטער אונטערגעהאַפּט — ערב יום־טוב, אַ גרויל... און פֿאַר וואָס? פֿאַר ווען?

— אויף קאַצמאַנ'דלען פֿרעגט ער קשיות, האט אַ דריטער געזאָגט.

— ע־ע־עך־עך־עך! האָט דאָס יודיל אָבגעקרעכצט. — איך וויים, איך וועל פּרובען אַ שיק טהון דאָס וויב.

ער איז ארויס פֿון רעדיל און געלאָזען זיך געהן מיט לאַנג־זאַמע טריט. איך בין צוגעגאַנגען צו איהם און געפֿרעגט, וואָס האָט ער אַזוי פֿערזינדיגט. ער האָט אויפֿגעהויבען דעם קאָפּ, אַ קוק געטהון אויף מיר און אַרויסגערעדט, אַ מאַך טהוענדיג מיט דער האַנד:

— עט!

איך וויל איהם פֿעראינטערעסירען און זאָג:

— קאַצמאַן מוז זיין אַ גוטע סחורה.

— הם, העהעהע! איז געוועזען זיין קורצער ענטפֿער מיט אַ קאָפּ־שאָקלען.

— וואָס, מסתמא פּוֹגֵעַ בִּכְבוֹד געוועזען.

— פּוגע בכבוד געוועזען, ע־ע!... אַ כהן, אַ פֿערקאָכט האַרץ, אַ טרפֿה'נע זעל! האָט ער פּלוצלינג אַרויסגעשאָסען מיט האַרץ און ביטערניס.

— איך האָב געהערט פֿון איהם...

— אה... הם... ע־ע! האָט מיך דאָס יודיל איבערגעריסען: נישט דאָ, הייסט עס, פֿון וועמען צו רעדען.

איך האָב איהם פֿאָרגעשלאָגען אַריינגעהן מיט מיר אין אַ שיינק אויסטרינקען אַ גלעזיל ביער. ער האָט איינגעוויליגט. אין שיינק האָט ער מיר אַלץ דערצעהלט.

פֿון אייביג אָן, זייט ער איז אַ שטיקיל מענש, האָט ער אַ חזקה, פֿעררופֿען צו זיך זיינע פֿריינד פּורים צו דער סעודה.

— דאָס גאַנצע יאָהר, ערקלערט ער עס מיר, — דאָס גאַנצע יאָהר איז מען פֿערהאָרוועט, שטענדיג דרעהט דער קאָפּ. דאָס־דאָס, דאָס־יענס... און אלץ פֿעהלט, ברוך השם... איז לכל הפחות אַ יום־טוב, פֿערגעסט מען זיך אַ ביסיל, וואָס מיינט איהר, וואָס טהוט מען? אָט גאָר נישט... מען מאַכט זיך אַ ביסיל נאַריש, צו עסען און צו טרינקען איז דען פֿאַראַן אַ סך? עט!... אויף מיינע שונאים געזאָגט געוואָרען... נאַטירליך, מען טאָר נישט זינדיגען... אבער גאָר נישט... שכור ווערען קען מען נישט!... נאר איך זאָג עס אייך אַלץ אַנקעגען דעם, אַז גאָר נישט.. נאַריש מאַכען זיך אַ ביסיל, אַרויסשלאָגען אַ ביסיל די דאגות פֿון קאָפּ... און אַ שטיקיל הוליאַקע בין איך...

איך האב מיך איינגעקוקט אין איהם. עס האט זיך מיר שווערליך געגלויבט, אז דאס איינגעקארטשעטע צונויפגעדרעהטע, פערחשכטע קליינע יודיל, וואס זיצט נעבען מיר, זאל זיין א הוליאקע, א פרעהליכע ריהרעוודיגע בריה. ער האט פערשטאנען מיין קוקען אויף איהם.

— איך האב פיינד צו לייקענען, האט ער געזאגט מיט א שמייכעל, — איך האב טאקי האלט א ביסיל א הוליע טהון, אויף דערויף איז מען דאך א יוד, מאכט מען זיך א ביסיל משונע... איך ווייס, מ'ן שפרינגט, מען הירזשעט ווי א פערד, מען קרעהעט ווי א האן... אט גאר נישט. מען קערט א ביסיל די וועלט... וואס דען? מען מוז דאך א ביסיל פערשלאגען די רעיונות, אז נישט, וואלט מען דאך גאר נישט געדארפט לעבען אויף דער וועלט...

און טאקי, זיין געהאלט איז געוועזען צוואנציג „קארבאוואנצעס" א חדש, האט ער דערפאר א ווייב מיט זעקס קינדער און א בלינדע מאמע. דאס ווייב האנדעלט אפילו אונטער מיט פעדערן, אלטע קליידער און נאך אזעלכע ארטיקלען, און די מאמע מאכט זאקען. נאר „זייערע פרנסות סטייען קוים אויף וואסער מיט קאשע".

— נו, מילא, דאס איז דאך אליץ גאר נישט, האט ער געזאגט און ערהעכערט א ביסיל דאס קול, אויסדערצעהלענדיג זיין ארים און ביטער לעבען, — איך דערצעהל אייך מעהר נישט, אז אט, פערשטעהט איהר מיך... מוז מען דאך א יום־טוב א ביסיל זיך משונע מאכען!...

דעם פורים האט ער אויך צונויפגערופען צו זיך זיינע געסט, אויך אזעלכע ביטערע הערצער ווי ער, און מען האט זיך געזעצט צו דער סעודה. און עס איז טאקי געוועזען פרעהליך, מען האט פערגעסען דאס גאנצע שווערע לעבען. עס האבען געלאכט די גרויסע, עס האבען געלאכט די קליינע; אפילו די בלינדע מאמע, וואס זיצט שטענדיג איבער א זאק און וויינט, האט אויך געלאכט און געזאגט וויטצען, ווייל זי איז זעהר א קלוגע יודענע. עס איז געוועזען א פערגעניגען, „איין אמת'ר יודישער יום־טוב". מען האט געזונגען יודישע זאכען, הזנ'ישע שטיקליך. ער אליין קען עס אויך — ער האט א שטיקיל קול'כיל, אז שבת א מאל „קלאפט ער אב א מוספ'ל". נאר אונטער זיינע געסט זענען געוועזען זיין אלטער פעטער גרשון דער חזן און הלל דער פארגער — „א פאר חברה־לייט. וואס איך זאג אייך טאקי, אויף ביליעטען צו געהן הערען זיי"... פלוצלינג...

— ברוך הבא, סקאציל קומט ! דעם בעל הבית דיענסט !..

וואס איז, וואס? דער בעל הבית רופט. דער בעל הבית רופט! האט ער איבערגעחזרט מיט איראניע און א הויב געטהון ביידע הענד,—וואס דארף מיך יעצט דער בעל־הבית? איך טאר גאר קיין בערוהטע רגע נישט האבען? אהן מיר קען ער זיך גאר א מינוט גישט בעגעהן? איך האב פשוט נישט געוואלט געהן, וואס וועל איך געהן?

נאר ער איז פארט געגאנגען, אלע האבען געהייסען. זאל ער הערען, וואס האט עס אזוי אנגעשפארט. גלאט האט די דיענסט פערזיכערט, אז מען וועט איהם נישט לאנג אבהאלטען. זי ווייס עס זיכער. און דער בעל־הבית וואהנט נישט ווייט פון איהם - איבער א גאס „מילא — געגאנגען".

— קוים ארויסגעשלעפט איהם, דעם שררה,—האט איהם די דיענסט פערמסרט פאר'ן בעל־הבית.

—אוודאי קוים ארויסגעשלעפט מיך! — ער איז געוועזען אנגערוקט.

— נישט קשה, נישט קשה, האט געזאגט דער בעל־הבית, — וועסט אין דער היים גאר נישט אנווערען.

— און טרעפט, אויף וואס האט מען מיך געדארפט? האט ער געפרעגט, ערהעכערענדיג דעם קול, און א פאטש געטהון אן טיש — טרעפט!

איך טהו איהם דאס פערגעניגען און פריוו מיך טרעפען.

— אין א שליחות מסתמא שיקען?

ער האט א קלאפ געטהון מיט דער פויסט אן טיש.

— יא, נו, ווי געפעלט עס אייך א ביסיל? איך זאג אייך... א און טרעפט, אין וואס פאר א שליחות?

נאר מעהר טרעפען וויל איך נישט און ער דערצעהלט ווייטער.

— איך זאג אייך... א! — ער האט געדארפט שיקען שלח־מנות זיין פעטער חנה צייטלין, וואס וואהנט, איך ווייס וואו, ערגיט'ץ הינטער אסטראג, אין עק וועלט, איבער א שעה גאנג... די דיענסט האט מורא געהאט אליין צו געהן, שיקט מען עס נאך מיר, איך זאל געהן מיט איהר!... א, איך בין איין אנגעצונדענער געווארען!...

און ער האט זיך אבגעזאגט. ער האט געטענ'עט, און מיט היטץ, מיט פייער, מיט א העלישען כעס געטענ'עט, אז ער האט זיך ביי זיי נישט געשטעלט אויף בעגלייטען די דיענסט אין שלח־מנות טראגען; אז ער איז אויך א יוד מיט אלע יודען צוגלייך און ביי איהם איז אויך יום־טוב; אז ער וועט נישט פערשטערען זיין יום־טוב און נישט איבערלאזען זיינע געסט אליין, וואס איז — וואס? דער פעטער חנה דארף בעקומען שלח־מנות. ער האט אפילו אויסגעשפייט און געלאזען זיך צו דער טהיר. נאר דער בעל־הבית האט איהם צונערופען צוריק. ער האט זיך אבגעשטעלט מיט איין זייט אויפ'ן שוועל און איין אנגערוקטער געווארט, וואס וועט איהם זאגען דער בעל־הבית.

— אויב אזוי, האט איהם דער בעל־הבית געזאגט מיט איין איינגעהאלטענעם כעס, נאר מען האט שוין געזעהן, אז עס קאכען אין איהם „די טרפה'נע דמים", — אויב אזוי זאלסט דו מארגען נישט קומען אין געשעפט, איך דארף דיך נישט.

די בעל־הבית'טע האט איהם גענומען איינרעדען, ער זאל פאלגען און געהן. נאר ער האט זי נישט געהערט.

— איך בין אויך א גוט קינד! אז ביי אייך טראגט אויס אזוי דער יושר, איז גוט! האב איך געזאגט, טא לאס איך בעסער אנווערען די שטעלע. וואס דען האב איך געזאלט זאגען, הא? נישט אזוי, וואס? און איך בין אוועקגעגאנגען. איך קען אייך זאגען, עס האט מיך געריהרט, ווי די וואנד. אהן דער שטעלע, ווי מיט דער שטעלע, זאל ער זיך שלאגען מיט איהר קאפ אן דער וואנד. נאר געוואלד, ווי נעמט זיך דאס אזא יושר ביי לייטען! אז איך וויל נישט פערשטערען מיין יום־טוב און שלעפען זיך מיט דער דיענסט אונטער די הרי חשך, דארף איך דערפאר אנווערען די שטעלע! נור איך זאג דאך אייך... גאר נישט, דרעה זיך איבער מיט דער שטעלע צוזאמען... עס האט מיך נישט אנגעהויבען צו פערדריסען. און אין דער היים אויך די זעלבע מעשה. מען האט זיך גוט אויסגעשפייט און גאר נישט, נאר ביי אלעמען האט זיך עפיס אויפ'ן מוח נישט געלעגט: געוואלד, אז איך וויל נישט געהן, דארף איך דערפאר אנווערען די שטעלע!...

נאר מען האט געזונגען, געטאנצט, נעמאכט זיך פרעהליך, און ווען מען האט זיך געפיהלט אביסיל נישט גאר יום־טוב'דיג, איז עס

נור טאַקי דערפאַר, וואָס מען האָט געפיהלט: „געוואַלד, ווי מען איז ביי יעדעם „איך ווייס נישט וואָס" אין גלות; ווי פאַר די פּאַר רובעליעס געהאַלט, וועלכע קומען נאָך אָן מיט דעם גרינגעם שווייס, דאַרף מען זיין איין עבד כנעני". עטליכע מאָל האָט ער זיך געטראָפען מיט דעם ווייב'ס אומעדיגע בליקען. „אַ יודענע, זעהט איהר!" זי האָט זיך, דאַכט זיך, גאָר געבריה'ט און געשריען. אַז זי וואָלט זיי דאָרטען נאָך אָנ־געשפּייט אַ פּולע צורה און דאָך האָט דער געדאַנק, אַז ער בלייבט אָהן אַ שטעלע נישט נעלאָזען זי רוהען.

— וואָס, וואָס קוקסט דו עפּיס אַזוי? האָט ער איהר געזאָגט. — האָסט מורא איך וועל אומגעהן אָהן אַ שטעלע? גע׳ה, בהמה, מיר וועלען פון הונגער נישט שטאַרבען, נישט קשה, עס איז אַ נייעס, הייסט עס, איז עס, הע, הע, הע!

דאָך זענען זיי יענע נאַכט נישט אַזוי גיך איינגעשלאָפען. דאָס ווייב האָט זיך אומגעדרעהט פון איין זייט אויף דער אַנדערער און גע־קרעכצט; און איהם האָט זיך אויך נישט געשלאָפען. אַליין: „סטייטש און סטייטש!"... נאָר ער האָט ניט געקרעכצט.

— וואָס שלאָפסט נישט, האַשע?

— אה... גאָר נישט!

— ליעגסט אַוַדאי מיט אָפענע אויגען.

— זי שווייגט.

— האַ?

— ניין, ניין, האָט זי בייז אָבגעענטפערט, — שלאָף, וואָס אַרט דיך!

זי מיינט, ער פערשטעהט נישט. אַהאַ, ער פערשטעהט איהר אומ־וואַרפען און אומדרעהען זיך. אַ יודענע! באַלד עפּעס לאָזט זי אַראָב די נאָז. איהר ווערט אויך אַביסיל נישט געשמאַק אויפ'ן האַרצען. ער האָט שיער, שיער אַליין נישט אָבגעקרעכצט. נאָר ער האָט זיך איינגעהאַלטען.

— גע׳ה, ביזט אַ נאַר, קעהר דיך איבער אויפ'ן רעכטען זייט און ווער איינשלאָפען.

ער האָט עס אַליין אויך געטהון און נאָך אַריבערגעצויגען איבער זיך די קאָלדרע.

אויף מאָרגען האָט מען זיך געפיהלט זעהר „נישט יָפה׳דיג". „איך ווייס, עפּעס נישט געוועהנט גלאַט אַזוי אין אַ וואָכענדיגען טאָג זיצען אין דער היים", ערקלערט ער די „נישט יפה׳דיגקייט". און ווידער האָט מען געוואַרט, אַז מען וועט איהם קומען רופען אין קראָם. עס האָט זיך אַזוי געדאַכט. נאָר דער טאָג איז אַריבער און פון בַעל־הַבּית איז מען נישט געקומען, און ער פון זיין זייט איז אויך נישט געגאַנגען בעטען זיך.

— איך בין נישט פון די מענשען, זאָגט ער מיט גַאוה. — איך האָב פיינד צו בעטען זיך. דאַרפסט דו מיך נישט, דאַרף איך דיך נישט. זענען מיר קיין פּאָר נישט, איז אויס שדוך, גאָר נישט! בעטען זיך? פע!..

נאָר דאָס ווייב האָט נישט אויסגעהאַלטען און אויפ'ן צווייטען טאָג איז זי אַוועק אין קראָם. ער האָט איהר נישט געהייסען, נאָר זי האָט איהם נישט געפאָלגט. אין קראָם איז שוין געוועזען אַ מיידיל. און, דאַכט זיך, נישט דאָ שוין מעהר וואָס צו רעדען? נאָר דאָס ווייב האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און צוויינט זיך: „סטייטש, סטייטש! ערב פסח אָבזאָגען, פאַר וואָס? פאַר ווען?" נאַטירליך, האָט עס נישט געהאָלפען. זי האָט זיך מעהר נישט מאוס געמאַכט. אַהיים איז זי געקומען אַ בייזע, האָט גאָר פערגעסען, אַז פּורים ביי דער נאַכט האָט זי איהם געגעבען געדעכט, און אַרויסגעוואָרפען זיך אויף איהם מיט ביטערע קללות.

— די פיס וואָלטען איהם גאָר אָבנעמען, ווען ער וואָלט געהן מיט דער דיענסט! האָט זי געשריגען. — אַ שמחה איז אויף איהם אָנ־געפאַלען, הולינקען האָט זיך איהם געוואָלט...

עס האָט זיך איהם אַליין שוין געדאַכט אַז ער האָט געטהון איין עַוְלָה.

נעכטען האָט מען געהאַפּט דאָס נייע מיידיל נאַשענדיג. קאַצמאַן האָט פיינד אַזאַ סחורה און געגעבען איהר גלייך „אַ פּוהר מיט אַ גלעקיל". דאָס ווייב איז באַלד צוגעשטאַנען: גע׳ה, בעט זיך!

— מיינט איהר, איך וואָלט געהן? איך אַליין וואָלט בְשום אופן נישט געהן, אסור חזיר. איך האָב פיינד צו בעטען זיך. נאָר גאָר נישט... דאָס ווייב איז צוגעשטאַנען: „גע׳ה און גע׳ה", בין איך געגאַנגען. זאָל מיינע אַריבערגעהן! אַי, איך האָב דאָך געוואוסט, אַז עס איז איין עֲבֵרָה מיין טִרְחָה? איך קען דאָך דעם קאַצמאַנ׳דעל, דעם כֹּהֵן, דאָס פערקאַכטע האַרץ?!.. נאָר גאָר נישט. זי וויל, איך זאָל געהן, גע׳ה איך. נאָר וואָס האָב איך אויסגעפיהרט? גאָר נישט? איהר האָט דאָך געזעהן. מעהר נישט מאוס געמאַכט זיך. עט!

ער איז געבליבען זיטצען מיט איין האַנד אָנגעשפאַרט אָן טיש, מיט דער אַנדערער אָן קניע, און דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט, אָנגעבויגט אָן אַ זייט.

— טרינקט אייער ביער, רייס איך איבער זיינע מַחְשָׁבוֹת.

ער האָט זיך אויסגעדרעהט מיט אַ קרעכ׳ן צום ביער און אָבגע־טרונקען אַ ביסיל.

— אַזוי איז עס, האַ? יעצט דאַרף מען פּרובען אַ שיק טהון דאָס ווייב, זי זאָל זיך דורכרעדען מיט דער בעל הבית׳טע. די בעל הבית׳טע איז פאַרט מעהר מענש פאַר׳ן בעל הבית. ווייס איך, אפשר וועט עס העלפען...

— און מיינט איהר, מיר ווילט זיך יעצט שטאַרק אָנקומען צו איהם? אַ האָר אויך נישט. נאָר ווייל עֶרֶב יום טוֹב... אַז נישט, אסור, אויב איך וואָלט צו איהם געהן, פאַר קיין געלד נישט.

— וואָס דען וואָלט איהר געטהון?

— וואָס? אַ דַאגה וואָס! עס איז מיר דען דאָס ערשטע מאָל אויף מיין לעבען? אָט גאָר נישט, מען מוטשעט זיך איבער אַ ביסיל און מען געפינט אַ שטעלע. און מיינט איהר, אַז ער וועט מיך איצטער נישט נעמען, לעגט זיך שוין דער הימעל אויף דר׳ערד? עט! אָט הויבען זיך אָן די „פּאַדריאַדען", ווער איך גאָר אַ מצה־זעטצער. און אַז נישט, בין גאָר אַ סאַרוועער אויף חֲתוּנוֹת. איהר מיינט דר׳אֱמֶת׳ן, איך בין שוין ביי מיר אַראָבגעפאַלען? איך קען אייך זאָגען, אַ האָר אויך נישט. איך גיב אַ י ה ר מעהר נישט נאָך. און גלאַט אַ שטעלע, ווי זאָגט מען דאָס, פאַרט אַ שטענדיגע זאַך. אַפילוּ משטיינס געזאָגט, די גליקען, וואָס מען חאַפּט שוין ביי קאַצמאַנ׳ען, נאָר גאָר נישט... אַ שטעלע! מילא, איך וועל מיך פּרובען אַ שיק טה׳ן דאָס ווייב.

ער האָט אויסגעטרונקען דעם רעשט ביער און איז אויפגעשטאַנען פון אָרט.

ביים צושיידען זיך האָב איך איהם געפרעגט, ווי רופט מען איהם.

— ווי רופט מען מיך? האָט ער געזאָגט מיט אַ שמייכעל, — איהר האָט געהערט אין שטאָדט אברהם׳ל דער טוידטער? דאָס בין איך, הי־י־י!

איך האָב דעם נאָמען נישט געהערט, נאָר מיר האָט זיך געדאַכט, אַז איך האָב געדאַרפט טרעפען זיין נאָמען. דער טוידטער! דער טוידטער, וואָס לעבט אייביג, האָב איך גלייך געמאַכט אַ פּירוש.

ער האט אויף מיר געקוקט מיט זיין שמייכעל און איז געוועזען א פנים צופריעדען מיט דעם איינדרוק, וואס זיין נאמען האט אויף מיר געמאכט.

פאליטישע איבערזיכט.

די ענגלישע טראנרעדע. — די מלחמה אין טראנסוואל. — די לאגע אין חינא. — רוסלאנד און די פעראייניגטע שטאטען. — פראטעסטען געגען דעם אבצאהל אין געטריידע. — געהיימע חברות אין מאקעדאניען. —

ביים עפענען דעם ענגלישען פארלאמענט האט דער נייער ענגלישער קעניג פארגעלייענט זיין טראנרעדע, אין וועלכער ער האט בעריהרט די איצטיגע פאליטישע פראגען. דער וויכטיגסטער פונקט אין זיין רעדע בעציהט זיך אויף טראנסוואל. דא האט מען געווארט צו הערען וועגען א פערענדערונג אין ענגלאנדס פאליטיק, אבער אנשטאט דעם, האט דער קעניג נור אויסגעדריקט זיין הסכם מיט דעם מיניסטעריום און מיט דער ריהערדיגער פאליטיק. דער קעניג האט מיט צופרידענהייט מודיע געווען, דאס מען האט איצט ווידער אוועקגעשיקט קיין אפריקא נייע מיליטער און 30,000 פערד און האט אויסגעדריקט זיין האפנונג, אז איצט וועט שוין זיך איינגעבען צו מאכען א סוף פון דעם אומזיסטיגען בלוטפערגיסען.—דיזעלבע האפענונגען האבען מיר שוין ניט איין מאל געהערט אין ענגלישען פארלאמענט און דאך זענען די ענגלענדער נאך גאנץ ווייט פון דער ערפילונג פון דער דאזיגער האפנונג. דער בוירשער גענעראל באטהא האט ערשט היינטיגע וואך אבגעהאלטען א נצחון איבער יין אבטהיילונג פון ענגלישען היל; דער בוירשער גענעראל דעוועט, וואס איז שוין געהאט געווען ארומגערינגעלט דורך די ענגלענדער, אי פון אונטער זייערע הענד ארויסגעקראכען מיט זיין גאנצען היל. קיטשענער, דער ענגלישער הויפטקאמאנדיר, איז אליין געקומען פון טראנסוואל קיין קאפלאנד זיך נאכצויאגען נאך די בויערען, אבער ער איז ניט גליקליכער פאר די אנדערע ענגלישע קאמאנדירען. קריוגער האט שוין אנגעווארען יעדע האפענונג אויף הילף פון אייראפא און געבויגען פון יאהרען און צרות קוקט ער ווי עס געהען אליך מעהר אוים די כחות פון זיין רעפובליק, וועלכע האט נאך מיט אנדערהאלב יאהר צוריק שטאלצירט מיט איהר פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. די בויערען אבער אין אפריקא זענען צו פיעל פערביטערט, זיי זאלען איצט אוועקלייגען דאס געוועהר, זיי זענען אייך גרייט ווייטער צו פיהרען די מלחמה, האטש עס איז שוין לאנג אויסגעלאשען געווארען פאר זיי דער לעצטער שטראהל פון האפנונג.

זייער אומגליקליכע לאגע האבען די בויערען צו פערדאנקען דייטשלאנד. ווען ניט דער קייזער ווילהעלם, וואס האט זיך גלייך אין אנהויב מלחמה געשטעלט אויף ענגלאנדס זייט, וואלט אייראפא געוויס ניט צוגעלאזען די ענגלענדער אין גאנצען אויסצוראטען די טראנסוואלישע און אראנישע רעפובליק. די פריינדשאפט צווישען דעם דייטשען קייזער און ענגלאנד איז פאר רוסלאנד און פראנקרייך ווי א דארן אין אויג. רוסלאנד איז אלע מאל געווען געגען די פערשטארקונג פון ענגלאנד און פראנקרייך קען געוויס אויך ניט וועלען די פערשטארקונג פון דייטשלאנד. זייער אונצופרידענהייט געגען דייטשלאנד ווייזען איצט רוסלאנד און פראנקרייך ארוים ביי יעדע געלעגענהייט. אין חינא האבען די רוסען און פראנצויזען כמעט אין גאנצען זיך אבגעטהיילט פון די דייטשען, און וואלדערזעע, וועלכער איז געווארען דער אויבערהארר איבער אלע חילות אין חינא נאך דעם הסכם פון אלע פעראייניגטע מלוכות, איז איצט נעבליבען נור גענעראל איבער די דייטשע סאלדאטען. דער אמעריקאנישער חיל האלט צוזאמען מיט די רוסען און פראנצויזען, ווייל אין אמעריקא איז מען איבערהויפט ניט צופרידען מיט דייטשלאנדס פאליטיק אין חינא און מיט איהר פערלאנג, וואס! מעהר צו פערלייגערען די מלחמה.

די פערהאנדלונגען וועגען שלום מיט חינא געהען זעהר פאמעליך. דערווייל האט מען נור אויסגעפיהרט איין פונקט פון אלע תנאים,— וועגען בעשטראפען די שולדיגע אין די רציחות געגען די פרעמדע מען איז געקומען צו א פשרה: די בעשולדיגטע פרינצען וועלען ארויסגעטריבען ווערען פון חינא און די איבריגע הויפטשולדיגע וועלען געטויט ווערען. צו די איבריגע פונקטען איז מען נאך גאר ניט געקומען, און עס קען קיין ספק ניט זיין, אז די ויכוחים איבער די איבריגע פונקטען וועלען נאך זעהר פיעל צייט געדויערען, ווייל די חינעזישע רעגירונג ווארט אלין אויף די צייט, ווען די מלוכות וועלען זיך איינע מיט דער אנדערער צוקריגען, כדי דאן אויסצודינגען פאר זיך א גרינגערען שלום. וואלדערזעע וויל איינשרעקען די רעגירונג און ווייטער אנהויבען מלחמה צ פיהרען, אבער רוסלאנד, פראנקרייך און אמעריקא ווילען איהם מעהר זייער חיל ניט געבען.

די מלחמה אין חינא, אין וועלכער די רוסען און פראנצויזען זענען געגאנגען האנד אין האנד, האט זיי אויך מעהר בעפריינדעט מיט די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא. עס ווערט איצט אליך מעהר גערעדט וועגען א פעראייניגונג צווישען רוסלאנד, פראנקרייך און דער אמעריקאנישער רעפובליק, כדי דורך דעם צו שאפען א געגענקראפט געגען דעם בונד צווישען דייטשלאנד און ענגלאנד. בעת עס ווערט אבער גערעדט וועגען דער גרויסער פריינדשאפט צווישען רוסלאנד און די פעראייניגטע שטאטען, האבען די פעראייניגטע שטאטען געפונען פאר נייטהיג צו העכערען דעם אבצאהל אויף רוסישען צוקער. דער רוסישער פינאנץ־מיניסטער האט אויך פון זיין זייט אויסגעדריקט די פריינדליכע געפיהלען פון רוסלאנד צו אמעריקא און האט צוגלייך מודיע געווען, דאס ער מוז צו זיין בעדויערען העכערען דעם אבצאהל אויף אמעריקאנישע אייזען און שטאהל. אזא איידעלע מלחמה צווישען גוטע פריינד און מיט ווערטער פול ליעבע און פריינדשאפט איז געוויס ביז דעם צוואנציגסטען יאהרהונדערט קיין מאל ניט געווען.

די האנדעלס־מלחמה צווישען די מלוכות איז א קלארער סימן אויף די פיעל שארפערע מלחמה, וואס וועט ארויסטרעטען אין די אבצאהלונגען פון רוסלאנד און דייטשלאנד, ווען עס וועט נור אנגענומען ווערען דאס געזעץ צו העכערען דעם אבצאהל אויף רוסישע געטריידע. די פראטעסטען אין דייטשלאנד נעגען דעם אבצאהל ווערען פון טאג צו טאג אלין העכער. עס פראטעסטירען אומעטום די ארבייטער, סוחרים, פאבריקאנטען, עס פראטעסטירען אויך גאנצע שטעדט, ווי צום ביישפיעל דער מאגיסטראט פון ברעסלוי. אין רוסלאנד זאגט מען גאנץ קלאר, אז אויב דייטשלאנד וועט העכערען די אבצאהלונגען אויף געטריידע, וועט רוסלאנד העכערען די אבצאהלונגען אויף דייטשע פאבריקאציאנען.

פראנקרייך פערהאלט זיך גלייך מיט רוסלאנד צו אלע פאליטישע פראגען אין אייראפא, און זייער איצטיגע ביידענס ארויסטרעטען אין די באלקאנישע מלוכות האט געמאכט א גרויסען רושם. דאס לאנד מאקעדאניען, וואס בעשטעהט דאס רוב פון סלאווישע איינוואהנער — פון באלגארען — איז נאך דעם בערלינער קאנגרעס געבליבען אין די הענד פון טערקיי. די באלגארען אבער האבען זיך ניט אבגעזאגט פון דער

האפענונג צו פעריינינען מיט דער צייט מאקעדאניען מיט זייער מלוכה. צו דעם צוועק איז געגרינדעט געווארען אין באלגאריען א מאקעדאנישער קאמיטעט, צו וועלכעם עס האבען געהערט די גרעסטע מענשען פון לאנד. דער קאמיטעט האט וואס ווייטער אלץ מעהר פערגרעסערט זיין ארבייטספעלד. מיטגליעדער האט דער קאמיטעט געהאט אי אין באלגאריען אי אין מאקעדאניען. דער קאמיטעט האט געארבעט געהיים, ער פלעגט ארויפלעגען קאנטריבוציעס אויף אלע רייכע סוחרים, וועלכע האבען גענוזט נאך דער פאדערונג פון קאמיטעט געבען געלד. פלעגט ווער זיך אבזאגען אריינצוטראגען אין די נאציאנאלע קאסע דאס געלד, פלעגט מען איהם אין געהיימען קאמיטעט פערמשפט'ען, עס פלעגט ניט לאנג געדויערען און מען פלעגט דעם מענשען געפינען א דערהרגעטען אין גאס אדער מען פלעגט זיין הויז פערברענען. די הכנסה פון קאמיטעט האט די לעצטע צייט דערגרייכט 400,000 פראנק יעהרליך, פאר דעם געלד פלעגט מען קויפען געוועהר, פערד און צוטהיילען זיי צווישען די באלגארען פון מאקעדאניען. די ארבייט פון קאמיטעט האט די לעצטע יאהרען שוין אויפגעהערט צו זיין א סוד, די באלגארישע רעגירונג האט דעם קאמיטעט אונטערשטיצט, און די טערקישע רעגירונג האט מורא געהאט צו רודפ'ן די מיטגליעדער פון קאמיטעט, כדי אויסצומיידען איין אפענעם בונט. זי האט נור אלץ פערגרעסערט איהר חיל אין מאקעדאניען, כדי צו זיין גרייט צו יעדער סכנה. די אייראפעאישע מלוכות, וועלכע האבען גאראנטירט פאר דעם שלום אויף די באלקאנען, האבען זיך געמאכט ניט זעהענדיג און ניט הערענדיג פון דער גאנצער נאציאנאלער בעוועגונג אין מאקעדאניען. די קנאה אבער צווישען רומעניען און באלגאריען און די פיינדשאפט, וואס איז די לעצטע צייט ארויסגעטרעטען צווישען זיי צוליעב דעם מאקעדאנישען קאמיטעט, האט געצוואונגען רוסלאנד און פראנקרייך שארף ארויסצוטרעטען נעגען דער מאקעדאנישער בעוועגונג. דער רוסישער געזאנדטער אין קאנסטאנטינאפאל האט אויפגעוויזען דער רעגירונג אויף די געפאהר, וועלכע עס קען פאר איהר ארויסקומען פון דעם מאקעדאנישען קאמיטעט. פון דער געפאהר האט טערקיי געוויס אויך פריהער געוואוסט, נאר די רוסישע אזהרה וועט איהר געבען די מעגליכקייט איצט מעהר זיכערהייט און מיט מעהר ענערגיע צו דערשטיקען די באלגארישע בעוועגונג אין מאקעדאניען.

י. ל.

די יודישע וועלט.

רוסלאנד. — אין מיניסטעריום פון ערדארבייט ווערט איצט בעקלערט די פארשטעלונג פון פערוואלטער פון די שטאאטסגיטער אין חערסאנער גוב' אז מען זאל אסיגנירען די יודישע קאלאניסטען פון דער גובערניע 47,000 ר' אויף אויסהאלטונג, בעהייצונג, זריעה און עסען פאר די בהמות.

— אין א ביטערער לאגע געפינען זיך די יודישע קאלאניסטען אין דרום־פאדאליען. אין באלטער אויעזד זענען דא 10 קאלאניעס מיט א בעפעלקערונג פון 631 פאמיליעס אדער 3074 נפשות. די אלע משפחות פערמאגען נישט מעהר ווי 1308 דעסיאטין ערד, און א טהייל פון זיי מוזען דערום זוכען פרנסה אין דער פרעמד. צווישען די איינוואהנער פון די קאלאניעס געפינען זיך 122 פראסטע ארבייטער, 80 פוהרמאנעס, 238 בעלי־מלאכה, 337 קליינע הענדלער, 9 קליינע פאבריקאנטען און 52 האבען פערשיעדענע אנדערע פראפעסיאנען. איצט וועגען דעם נישט גערעטעניש ליידען פיעל פון די קאלאניסטען הונגער און קענען נישט קריעגען קיין שום ארבייט אין דער פרעמד.

— אין די הייזער, וועלכע זענען געבויעט געווארען אין ווילנא דורך דער פעטערבורגער אקציען־געזעלשאפט, איז איינגעריכטעט געווארען א פריוט פאר קליינע קינדער, וועלכע בלייבען אהן השגחה, בשעת די עלטערן געהען אוועק אויף דער ארבייט. די קינדער זיצען כמעט דעם גאנצען טאג אין פריוט און שפיעלען זיך אונטער אויפזיכט פון א פרוי. עס איז אויך געגרינדעט געווארען אין ווילנא א פעריין פון מיידליך, וועלכע האבען גענומען אויף זיך די חרטה אבצוהיטען די קינדער יערע א געוויסע צייט. צו מאכען פאר זיי פערשיעדענע פערוויילונגען און צו לערנען זיי האנדארבייט. די קינדער בעקומען אין פריוט עסען: פלייש, זופ און ברויט — פאר 3 קאפ' א טאג. א דאקטאר בעזוכט אומזיסט דעם פריוט. מען קלערט אויך צו מאכען א גארטען נעבען פריוט צום שפיעלען.

— ווייל עס הויבט זיך אן די צייט פון די קיעווער קאנטראקטען ברענגען די צייטונגען די ערקלערונג פון קיעווער גובערנסקע פראוולעניע, אז צור צייט פון די יריד'ען מעגען יודען קומען אין קיעוו צו האנדלען דעטאיל און אנגרא.

*

אזיען. — ציוניזם אין מאנילא (אויף די פיליפינאינזעלן אין אזיען). דעם 4 אקטאבער 1900 איז אין מאנילא געוועזן א פערזאמלונג פון די יודען, וועלכע וואהנען אויפ'ן ארט און פון יודישע סאלדאטען און דאקטוירים פון דער אמעריקאנישער ארמעע, כדי צו גרינדען א ציוניסטישע חברה. די גרינדונג פון דער חברה איז צו דאנקען א דרשה, וועלכע איז געהאלטען געווארען יום־כפור, בשעת די יודישע סאלדאטען. וועלכע דיענען אין פעריטיעדענע טהיילען פון די פיליפינאינזעלן האבען זיך צוזאמענגעקליבען, כדי צו פייערען דעם הייליגען טאג. די חברה האט שוין 48 מיטגליעדער און די אנפיהרערס פון איהר זענען כמעט אלע דאקטוירים אדער סטודענטען פון מעדיצין. די חברה פערלאנגט איצט אז מען זאל איהר אריינגעמען אין דער אלגעמיינער פערבינדונג פון די אמעריקאנישע ציוניסטען. עס איז צו בעמערקען אז די חברה אין מאנילא איז געגרינדעט געווארען פון אייגענעם ווילען.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

פראנקרייך. — אין פראנקרייך האט מען איינגעטראגען אין האנדעלס־מיניסטעריום א פראיעקט, אז אין אלע פאסטען, וויא עס דרעהען זיך דורך טויזענדער מענשען, זאל מען היטען די ראזיגע רעגעלען, כדי צו פערהיטען דאס פערברייטערן פון שווינדזוכט:

1) אומעטום אין די פאסטען זאלען שטעהען אין די קארידארען און אויף די טרעפען שפייקעסטליך דיכט איינע נעבען די אנדערע אויף 1 מעטער הויך פון דער ערד אנגעפולט מיט וואסער, נישט מיט זאמד.

2) די פאדלאגעס זאלען זיין געפארבט מיט אהל פארב און ווערען געוואשען, נישט מיט בארשטען, נאר מיט נאסע טיכער.

3) אין די עפענונגען פון די טעלעפאנען, וויא מען רעדט. זאלען ווערען אריינגעלעגט אלעמאל פרישע פאפיר פאר דעם פובליקום.

*

ענגלאנד. — אין ליווערפול איז דורך דעם טעלעפאן געוועזן איין אומגליק, אויף די טעלעפאנדראטהען איז אבענד דעם 4־טען פעברואר אנגעפאלען אזוי פיעל שניי אז ער האט מיט זיין געוויכט איבערגעריסען די דראטהען וועלכע זענען אראבגעפאלען אויף מענשען, וואס זענען געגאנגען אויף די טראטוארען. דאביי איז געוועזן נאך איין אומגליק, דאס די אראבגעפאלענע דראטהען האבען אנגעריהרט די דראטהען פון דעם עלעקטרישען טראמוואי, וועלכע זענען געוועזן געלאדען מיט עלעקטריציטעט און מזיק געוועזן פיעל מענשען. פון די דראטהען האבען געשפריצט פונקען און אנגעצונדען ביי אייניגע מענשען די קליידער. פיעל מענשען האבען געקריגען א שטארקען עלעקטרישע שלאג ווי פון א בליץ אז זיי זענען געפאלען אדער געשפרונגען אין דער לופטען. 2 מענער זענען געטוידט געווארען און 13 פערזאנען בעשעדיגט. אויסערדעם זענען דערהרגעט געווארען 4 פערד.

ליטעראַרישע נייעס.

— אין דעם זשורנאל „מיר באזשי" פאר יאנוואר מאנאט איז געדרוקט א גרויסער ארטיקעל „איבער די ציוניסטישע בעוועגונג אונטער די יודען" פון ב. ארנדט (איין פסעוודאנים). דער ארטיקעל גיט איבער אין קורצען, אבער קלאר די געשיכטע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, גיט א ריכטיגעס בילד פון דעם איצטיגען שטאנד פון ציוניזם און מאכט בעקאנט די לעזער מיט די יסודות פון ציוניזם און מיט די טענות פון די געגנער. האטש דער ארטיקעל איז געשריבען ניט פאר יודישע לעזער, פונדעסטוועגען וואלט ער געוועזן אויך זעהר ניצליך פאר דאס יודישע פובליקום, ווייל ביז איצט האבען מיר נאך ניט קיין אייניגע בראשורע וואס זאל געבען אזא קלארעס און גאנצעס בילד פון אונזער בעוועגונג, ווי דער ארטיקעל פון העררן ב. ארנדט.

— עס איז ערשינען דאס ערשטע העפט פון א נייעם מאנאטליכען זשורנאל „אסט אונד וועסט". אין איהם נעמען אנטהייל צווישען אנדערע די פראפעסארען פיליפזאהן, לודוויג גייגער, דר. נארדוי און אלפרעד נאסיג. „אסט אונד וועסט" איז דער ערשטער יודישער זשורנאל אין דייטשער שפראך, וואס פערנעמט זיך מיט דעם איצטיגען לעבען און מיט אלגעמיינע יודישע פראגען. דער זשורנאל וועט ערשיינען מיט אילוסטראציאנען. די בעלעטריסטיק פון ערשטען העפט ענטהאלט אין איבערזעטצונג די ערצעהלונג פון ל. פרץ „צווישען בערג", וואס איז געדרוקט געוועזן אין „יוד", נו' 41 פון פערגאנגענעם יאהר.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Red. M. Berkowicz. — Herausgeber u. Buchdruckerei Josef Fischer Krakau.

יייש ושפירט של פסח למבינים ולמהדרין.

הזאוואָד מיי"ש של פסח שלי, נוסד בשנת תרכ"ה, זה שלשים וששה שנים, השפירט שלי נודע ומפורסם בטוב טעמה, וריחה, וזך מראי' וביתרון הכשרה, (כי כל הפועלים והעוסקים בהזאוואד המה מאחינו, כשרים ונאמנים, וכל זר לא יבוא אל הביה בלי שומר) כאשר יעידון ויגידון הרבנים הגאונים והצדיקים, הרבנים המו"ץ דק' הוראדנא ואחי"ו ה"ה מרן ברוך מרדכי ליבשיטץ זללה"ה האבד"ק שעדליץ, ה"ה מרן אלי' חיים מייזיל שליט"א האבד"ק לאדז, האדמו"ר ר' גרשון העניך זללה"ה מראדזין, ה"ה מרן יוסף דובער הלוי זללה"ה האבד"ק בריסק, ה"ה מרן חיים הלוי סאליוויצקי שליט"א האבד"ק בריסק ה"ה מרן יצחק אלחנן זללה"ה האבד"ק קאוונא. ה"ה מרן שלמה כהן שליט"א המו"ץ דק"ק ווילנא, כל הקונים יוכלו לקבל היי"ש פסח בקבוקים בני $^{1}/_{10}$ $^{1}/_{20}$ היין, מהזאוואר שלי מוכן למכירה ישר לידיהם. גם בעלי בתים הקונים לעצמם, יוכלו להשיג ישר מזאוואד שלי, כן נמצא אצלי יי"ש ישן, ומנוקה (אָציש-צינע) הדורשים יפנו אלו בכתובתי:

Б. Г. ЯФФ.Е, Гродно.

נאום דובער בהגאוי מוה"ר מרדכי גימפל זללה"ה יפה.

Четвертый всемірный

КОНГРЕСЪ СІОНИСТОВЪ

въ Лондонѣ 1900 г.

Полный отчетъ

Цѣна 40 к. съ пересылкой 48 к.

Издательство „Ахіасафъ", Варшава.

יצא לאור ונשלח להחותמים

„הדור" Nr. 9

וזה תכן עניניו:

דרך תשובה. ד"ר ש. ברנפלד.
הבינו — ודברו. שפ"ר.
השקפה על דברי המדינות.
בארצות המערב. ש. ב'ד.
ברוסיה. S.
מאורעות ומעשים.
היהודי הנצחי באגדה ובפואיזיה, II. י. ל. ברוכוביץ.
אל צפורי. (שיר). מ. מ. דאליצקי.
הזמיר והשושנה (ספור — עפ"י אָסקאר ווילדע). ר. בריינין.
הדפים האחרונים. (ציור) סוף. א. ז. ראבינאוויטץ.
רשימות שונות.

תנאי החתימה: באוסטריה־אונגריה: לשנה 14 קראָנען, לחצי שנה 7 קראָנען, לרבע שנה 3,50 קראָנען. ברוסיה: לשנה 6 רו"כ, להצי שנה 3 רו"כ, לרבע שנה 1,50. באשכנז לשנה 12 מאַרק, באנגליה לשנה 12 שילינג. בשאר ארצות לשנה 17 פרנק. בארץ ישראל לשנה 15 פראַנק.

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

זכרונות לבית דוד

מאת א. ש. פריעדבערג.

(תוצאה הדשה).

הס' הזה כולל בארבעה חלקים גדולים ספורים היסטוריים מתולדות ישראל מן הרבן הבית הראשון עד תקופת הרמבמ"ן וכבר נתפרסם ברבים כאחד הספרים היותר טובים ומועילים בספרותנו. ס' זכרונות לב"ד מצטיין בצחות לשונו, בנועם סגנונו, ומסוגל ביהוד לעורר אהבה וכבוד בלב בני הנעורים לעמנו ולתורתנו, ואלה הם הספורים הבאים בו:

חלק ראשון: 1) פתח דבר, כף הסידים, 2) זר הדפנים, 3) הקוצה, 4) טבעת הקדושין, 5) הכבל והקוץ.

חלק שני: 6) הנעל, 7) הסוגר, 8) האגרת, 9) הכנור, 10) הצלחיח, 11) התכריך, 12) שני מכתבים, 13) המאכלת, 14) חותם הנשיא.

חלק שלישי: 15) אות הקלון, 16) התרעלה, 17) הענק, 18) ספר הזכרון.

חלק רביעי: 19) זדון ומשוגה, 20) חליפות ותמורות.

מחיר חלק א' 1.54 ר' ועם פארטא 1.72 ר', מחיר חלק ב' וחלק ד' 1.40 ר' כל אחד וע"פ 1.50 ר', מחיר חלק ג' 1.73 ר' וע"פ 1.91 ר'. עבור כריכה מהודרה יש להוסיף 30 קאפ'.

כתבת אחיאסף:

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

Изданія Товарищества „АХІАСАФЪ".

Ахадъ-Гаамъ, Рабство въ свободѣ, переводъ Н. Василевскаго . . . .
— Подражаніе и асимиляція, переводъ Н. Шейнкина . . . .
— На пути къ сіонизму, перев. Л-на . Буква и жизнь, Положительное и отрицательное. Цѣна каждой брошюры 10 коп. съ пересылкой 12

Лиліенблюмъ М.Л., Пять моментовъ изъ жизни Моисея. Цѣна 35 коп., съ пересылкой 40

Любарскій Г.А., Палестина, ея настоящее и будущее. Очеркъ положенія современной Палестины и существ. въ ней евр. колоній, цѣна 75 к. съ перес. 85

Нордау М. Д-ръ, Докторъ Конъ, трагедія изъ современной жизни, цѣна 60 к. съ перес. 66

Членовъ В. Е. Д-ръ, Второй конгрессъ сіонистовъ и предшествовавшія ему совѣщанія, цѣна 50 к. съ пересылкой . . . 58

Ямпольскій П. А. Д-ръ, Вступительная духовная бесѣда о еврействѣ . . .
— Вторая бесѣда о еврействѣ, Третья бесѣда о еврействѣ, цѣна каждой брошюры 15 коп., съ пересылкой . 17

Яффе Л., Записки Давидова дома, по Рексендорфу и Фридбергу, цѣна 35 коп. съ пересылкой 40

געזעלשאפט „כרמל“ווארשא

אבטהיילונג אין אדעססא.

אויסשליסליכער פערקויף פיר גאנץ רוסלאנד **פון נאטירליכען ווייז און קאניאק**

וועלכע ווערען אויסגעארבייט אין

באראן ראטהשילדס

ווייינקעלערן

אין די

יודישע קאלאניעס

פון

ארץ ישראל

דער עטיקעט איז בעשטעטיגט פון דער רוסישער רעגירונג

די מארקע איז בעשטעטיגט פון דער רוסישער רעגירונג.

גאלד-מעדאל פאריז 1900

אלע וויינען און קאניאקען פון „כרמל (אויסער ווערט־טה) זיינען כשר אויף פסח און עס איז אבגעשיידט פון זיי תרומות און מעשרות כדין וכדת.

אונזערע וויינען און קאניאקען איז צו בעקומען אין אלע גרויסע ווייינהאנדלונגען אין גאנץ רוסלאנד.

כדי צו בעווארנען כרמל-וויין און קאניאקען פון נאכגעפעלשטע, פערקויפען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פלעשער פערזיגעלט מיט אונזער סטעמפעל און פערקניפט מיט דער פלאמבע פון „כרמל“.

אדרעס פיר בריעף: Товарищество „Кармелъ“ Варшава אדער Одесса

אדרעס פיר דעפעשען: **Кармелъ Варшава** אדער **Одесса**

צום אדעסער ראיאן געהערען די גובערניעס: הערסאן, קישיניעוו, יעקאטערינאסלאוו, פאדאלסק, קיעוו, חארקאוו, פאלטאווא, סמאלענסק, מא־הילעוו, טשערניגאוו, אָרעל, קורסק, קרים און קאווקאז.

צוקערניע ש. שפיגעלגלאז

ווארשא, נאלעווקי Nr. 10

(פארמאלס איגעליאהן) וועלכע עקזיסטירט שוין 18 יאהר. פון דער צייט און זייט איך האב זי איבערגענומען אונטער מיינע אויפזיכט האב איך פיעל פערבעסערונגען איינגעארדענט. ריין, כשר, בילינ. בעשטעלונגען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט, היער און אויף דער פראווינץ. פיעלע ראנקען בריעפליך אויך מינדליך.

די צוקערניע בעזיצט 24 צייטונג צום לעזען.

זייט געזונד!

4 ניצליכע ביכער וועגען געזונד האר־היטען, פון דאקטאר גאטליעב.

1) די ערשטע הילף ביז דער דאקטאר קומט. פרייז 25 ק'

2) שווינדזוכט, (סוכאטע) „ 25 ק'

3) מאגען אונד געדערם־קראנקהייטען „ 40 ק'

4) מענערקראנקהייטען (סעק־רעטנע-ווענערישע) „ 40 ק'

Книжный магазинъ и библіотека ВАРШАВА,

А. ЦУКЕРМАНА

Налевки 7.

דר. מ. גאטליעב

קארמעליצקא 4

אָרדינאטאר דער קליניק דעם קייזערליכען אוניווערסיטעטס אין ווארשא.

אינערליכע און קינדער קראנקהייטען חעמיש־מיקראסקאפישעס לא־באראטאריום פיר אונטערזוכונגען פון ליחות, אורין, זרע א.ד.ג.

☛ **АГЕНТЫ** ☚

повсемѣстно нужны

Одесса, книж. магаз.

М. С. КОЗМАНА.

עס ווערדען געזוכט אגענטען אויף אייניגע ארטיקלען וואארע, וועלכע זענען איבעראלל זעהר גאנגבאר.

М. Гройсманъ, Варшава

Павья 7.

האוצר

פתרון המלים שנמצאו במקרא ובמשנה וכו' ותרגומן לשפות רוסיא ואשכנז

מאת **ש. י. פין** (המנוח).

עם הערות (בסוף כל הלק) על השמות הנוגעים לחכמת הרפואה בכל ענפיה

מאת ד"ר **ל. קאצענעלסאהן.**

יצאה לאור

ונשלחה לכל החותמים

חוברת יח חוברת

הספר יוצא לאור במחברות א 2 באגען

מחיר כל מחברת 22 ק"פ ועם פארטא 24 ק'.

אולם **לחותמים** הוזל המחיר ע"פ התנאים

א) בתשלום למפרע עבור כל הספר — 8 רו"כ.

ב) „ „ „ 20 חיב' — 3 „

ג) „ „ „ 10 „ 1,80 „

החותמים מקבלים החוברות בכל שבוע חפשי מפארטא.

כתבת המו"ל: Издат. „Ахіасафъ“, Варшава.

Verlag „ACHIASAF“ Warschau.